29.

Q. D. B. V.

DISSERTATIO JURIDICA

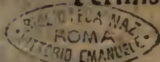
De

EXCEPTIONIBUS,

hodierno ferè Foro accommodatis;

Qvam,

Permissu Magnifici JCtorum Ordinis,

SUB PRÆSIDIO

VIRI

Nobilissimi, Amplissimi, Consultissimi,

ac Excellentissimi

DN. JOACHIMI Bergers/

J.U.D. & Prof. Publ. Cur. Elect. Scab. Jurid. Facult. nec non Judicii Provincialis, qvod est in inferiori Lusatiâ, Assess. Gravissimi,

DN. Patroni, ac Præceptoris sui omni honoris cultu suspiciendi & proseqvendi,

Ad d. 27 [illegible] Septemb.

publicè examinandam exponit

AUTOR

FRANCISCUS MÜHLMANNUS, VVitteb.

IN AUDITORIO JCTORUM

Horis consvetis.

WITTEB. Typis JOHANNIS RÖHNERI, Academ. Typogr.

ANNO M. DC. LXIV.

DEO BENEDICENTE.

PRÆFATIO.

CONtingentes nec necessarias, æternæq; veritatis, Leges esse Propositiones, luce meridianâ clarius; versantur namq; circa hominum actiones, qvæ contingentes sanè; & licet ejusdem sint generis, eodem tamen modo & æqvaliter qvàm rarissimè se exhibent, in omnibus nec circumstantiis conveniunt. Qvod verò non de omnibus præcipiant contingentibus, sed de his qvæ ut plurimum h. e. plerumq; & in plurimis casibus accidunt, eleganter dicitur in *l. 3. ad 12. usq; ff. de Leg.* Si enim de omnibus ac ita etiam de raro contingentibus disponerent (qvæ JCti prætereunt *l. 6. ff. de Leg.*) in infinitum certè Jus excresceret, id qvod Reip. non expedit. Qvum autem Leges generaliter concipiantur *l. 7. ff. d. t.* generalitas vero illa, ut de omnibus sub illis qvæ subsumi possunt, universaliter intelligantur, intendit; rectè hinc illis generalibus ipsa contingentia opponit. Iniqvum enim, imò, contra rationem ipsam foret, Lex ut indistinctè omnibus in casibus, strictè & universaliter, prout generaliter concepta est lataq;, observetur. Ea propter alio opus est Jure, nimiam qvod generalitatem & universalitatem istius Legis restringat ac limitet juxtim. Hoc autem æqvum bonum appellitamus, qvod corrigit Legem scriptam, seu Jus, qvodq; positivum, in casu, qvo illud propter

 genera-

generalitatem suam non procedit. In hac autem æqvitate fundatæ sunt exceptiones per *pr. Inst. de Exc. l.1.§.1. & l.12. D. de Dolo malo & met. exc. l.1. de vacat. & excus. muner. l.36. C. de transact.* qvâ ratione æqvitatis esse dicuntur *Wesenb. de Exc. n.8.* Qvarè qvum non parum utilitatis, harum si naturam probè cognitam perspectamq; pariter habemus, in nos redundet; de hac Exceptionum perqvam utili materia, præeunte mihi Sacrat. Imperatore in *pr. Inst. t. t. ff. & C. de except.* disserere animum induxi. Ut verò ordine procedatur, qvi secundum Baldum est modus agendi, qvo sine nihil rectè agitur ac sine qvo qvi procedit, eqvum per caudam frenare dicitur. *VVaremund. ab Ehrenbe. de Fœder. lib.1. c.1. n.147.* Idcircò exceptionum Etymologiam, Homonymiam seu æqvivocationem, Synonymiam, Definitionem, Originem, Divisionem, Causam efficientem, Materiam, Formam, Finem, Effectum, Affinia & Contraria deniq; proponam. Cum DEO Ter Opt. Max. verò auspicor, bene namq; cuncta geruntur & competenter, si rei principium fiat decens & amabile DEO. E contra, ubi is non est fundamentum, ibi nullius boni operis est superædificium. *c. cũ Paul. 26. caus. qvæst.1.*

TH. I.

PRiusqvam verò qvæ in ipsis rerum argumentis obtinent perseqvar, nominalem definitionem perlustrare non displicet. Usu enim vocis cognito, in ipsius rei perceptionem sæpè provehimur. Et nisi conveniamus in nominum significatione, de rebus certè non potest esse disputatio *Matthias Steph. de Jurisd. lib.1. c.1.* Hoc ipsum qvoq; eximiè declarat ac ostendit Ulp. in *l.1. de J. & J.* cum inqvit: Juri operam daturum, nosse priùs oportet, unde nomen Juris descendat. Nominalem autem definitionem, tribus constare membris perspicuum

est,

eſt, ſcil. Etymologia, Homonym. & Synonymia, de ſingulis brevitèr.

Th. II.

Qvum verò Sacratiſſ. Imperat. in *pr. Inſt. de except* ait: Exceptiones defendendorum eorum gratia cum qvibus agitur, comparatas eſſe, patet easdem inſtar armorum eſſe, qvibus qvis ſe defendit, inde exceptio dicta eſt, qvaſi qvædam excluſio; excludit enim id qvod in intentionem, vel condemnationem deductum eſt, *l.2. pr. ff. de except.* Sed errant eximiè, exceptionis etymon, ab excludenda actione eſſe, qvi putant, qvia *Ulp. ind. l.2. pr.* non tàm originem ejus explicat, qvam exceptionem deſcribit. *Mynſ. ad rubr. Inſt. de except. n 4. Treutl. V.2. D.26. th. 1. lit. a.* Nec obſtat, qvod dicit, dicta eſt, vim enim potiùs, qvam vocem Ulp. ponderat, teſte *Weſenb. in π. C. de exc. n.2. pr. ac Bach. ad Treutl. d. l. Ulpianus in d. l.2.* verbo excluſionis rem ipſam & effectum reſpicit, qvoniam exceptio excludit regulam i.e. vim ejus & poteſtatem, & efficit ut ne reus ad dandum, vel faciendū condemnetur; *Schneid. Inſt. h. Tom. Diſp. 34. ad Inſt. th. 1.* Deſcendit ergò Exceptio ab excipiendo; nōnulli hanc adducunt rationem, qvod exceptione ſic excipiatur actio intentata à debitore, qvam in alium retorqvemus. Verùm, ſicut cum ex regula detrahimus caſus qvosdam, excipere dicimur: Ita etiam qvando actioni propoſitæ non eſſe locum contendimus. *Donell. ad rubr. C. de exc. n.11. Mynſ. ad rubr. Inſt. h.*

Th. III.

Homonymiam qvod attinet, hæc ſanè qvam latisſimè hic ſe diffundit. Exceptionis enim vocabulum ſignificat interdum arripere, complecti, ut maledicta, verba, ſententias, mandata, dolores & hujus generis alia. Qvod cum ab inſtituti ratione ferè alienum, ad id potius, qvod præſens tractatio efflagitat, deveniendum. Accipitur verò aut latè ſeu genericè, pro omni defenſione, ſive ea replicatio ſive duplicatio, ſive triplicatio, ſive qvadruplicatio ſit per *l.2. § 1. ff. de except. §.3. Inſt. de replicat.* Aut ſtrictè & ſpecificè pro eâ, qvæ actionem de jure Civ. ſubſiſtentem excludit *tit. ff. & C. de except.* & ſic replicatio & qvadruplicatio huic videntur contrariæ, prouti th. ult. dicetur.

tur. Et hàc acceptione τὸ excipere est excludere, vel eximere aliqvid de numero & regula *dict. l. 2. h.* vocatur & conditio propter formulas, non, nisi &c. *in l. 22. h. t.* qvarum tamen usus hodiè nullus *Zang. P. 1. c. 3. n. 18. Tract. de Except.*

TH. IV.

Est autem exceptio actioni objicienda. Qvid si actio nulla competat, vel qvæ competierat, solutione, novatione, compensatione &c. sublata sit? Resp. qværendum hac in qvæstione, an actio competat, vel Juris vel facti ratione, nec ne. Si Juris, certum est, Prætorem nullum actoris Jus deprehendentem actionem denegaturum *l. 27. in pr. de V. O. l. 30. de solut. l. 27. §. 1. de min. l. 26. §. 4. ex qvib. caus. maj.* Sin facti (qvod apud judicem pedaneum examinatur,) vel hoc puta solutionis, novationis &c. actor fatetur, vel inficiatur. Si fatetur & tum Prætor qvoq; actionem denegabit, cum ex facto isto constet, omne Jus agendi sublatum esse. Sin inficiatur, non sufficit simpliciter intentionem actoris negare, qvippè qvam per falsas probationes à judicè imperito, vel corrupto forsan obtinere potest, sed ipsius facti solutionis &c. probatio reo est necessaria, qvæ probatio fit post objectam exceptionem, qvæ reum ipso jure tuetur *l. 9. de R. V. l. 34. §. 1. de O. & A.* Accuratè ergò loqvendo exceptio facti, seu intentionis, seu tibi non competit actio, nudam denotat allegationem, qvia obligatio ipso jure sublata fuit, tolli verò via exceptionis & tolli ipso Jure regulariter opponuntur: & sine jure agendi nemo experiri potest *l. 5. §. f. ff. de negot. gest.* adeò ut si judici constet, actorem non habere jus agendi, debet eum à judicio repellere, etiamsi reus non excipiat *arg. l. 40. C. de transact.* Qvia verò reus in facto sese fundat, ac proinde idem probare debet, huic exceptioni non omnē adimerem excipiendi vim, siqvidem exceptio, ut litis ingressum impediens & à responsione & à litis contestatione reum liberat. *Nov. Ordin. Judic. Sax. T. XI. §. es wehren dann. Dn. Carpz. Process. T. XI. art. 7. n. 25. & l. 2. Resp. 58. Zanger. de except. p. 3. c. 10.*

TH. V.

Super est adhuc in definitione nominali, ultima pars; Synonymia scil. seu qvomodo aliàs exceptiones posteriori illo significatu

gnificatu nominentur. Varia autem in Jure ejus sunt synonyma, *l.14. l. pen. ff. h.t. l.50. §.1. de judic. l.8. l. ult. C. h.t. l.13. C. de procurat. l.29. pr. de except. rei judic. l.11. l.13. ff. h.* Vocantur enim Præscriptiones *in cit. ll. add. Excell. D. Struv. Exerc. 46. Θ.3.* Undè in scriptio tituli C. non concipitur de exceptionibus & præscriptionibus, qvasi rebus diversis, sed de exceptionibus seu præscriptionibus. *Donell ad rubr. C. de except. n.15.* qvia verbum præscribere inter alia significat dictare (dictat enim reus & præscribit, exceptionem opponendo actori, qvomodo intentionem concipere, aut actionem sibi dari postulare debuisset *Zang. d. l. n. 12*) & ostendere alicui, qvomodo se gerendum habeat & qvid facto opus sit, qvod qvilibet reus, qvi exceptione utitur, facere intelligitur. *Vid. l.34. §.3. ff. de leg. 3.*

TH. VI.

Nec qvicqvam facere potest, qvod nonnulli dicunt exceptionem à præscriptione distare, ut genus à specie, ut notat *Mynsyng. ad pr. hic*: vel qvod asserunt, distinctas diversasq; res esse qvia separati tituli, *de excepti: & præscriptionibus t. t. ff. & C. de except. t.t. C. de præscript. long. temp. t.t. ff. de div. temp. præscript.* Reponimus enim, qvod præscriptio generaliter accepta, sit qvævis exceptio *arg. rubr. C. de except. l.23. ff. eod. l. pen. & ult. C. h. l.91. ff. de Solut.* specialiter verò usurpata, qvæ ex longa possessione proficiscitur *t. t. C. de præscr. long. temp. t.t. ff. de div. & temp. præscr.* nihilq; aliud qvàm exceptio temporis est *l.5. §. 1. l.12. ff. de Div. & temp. præscr. l. pen. C. de præscr. 30 ann. add. Zang. de except. P.1. c.3. n.26.* ubi tamen vix ferri poterit, qvod, exceptiones & præscriptiones esse easdem, probare hoc simili vult, qvia Legatum & Fideicommissum idem significent. *l.1. ff. de leg. 1. cum d l.1.* non de identitate, sed exæqvatione, qvæ cœlo distant, tractetur.

TH. VII.

Sciendum verò, exceptionem qvæ in Legibus præscriptio dici solet, jàm actionem perimere *l.29. de exc. rei judic. l.91. de solut. l.11. l.23. h. t. l.12. §.2. de inoffic. test.* jàm saltim eandem differre, ut est præscriptio moratoria *l.2. C. de prec. Imp. offer.* jam judicium omninò declinare, ut est præscriptio fori *l.13. C. de*

de procurat. l.29 C. de pact. *Excell. D. Struv. Praeceptor meus adhuc colendus Exercit. 46.* ϑ 3. Exceptiones præterea præjudicia dicuntur *t. ff. de exc. præscr. & præjud.* de qvo *Ravard. lib. 1. de præjud. c. 7. & seqq. Zang. par. 1. c. 3. n. 31. 32. 33.* Qvidam exceptionem præjudicii appellant exceptionem præjudicialem: de qva prostant *ex. in. l. 16. & 17. l. 18. & l. 21. D. de exc. l. 54. D. judic. l. f. C. de petit. hered.* Dicta autem est hæc exceptio, qvod per eam videatur præjudicium fieri qvæstioni alicui, qvæ cum ea, qvæ in judicium deducta est, aliqvam habet affinitatem, ita ut si hæc decidatur, & illa per conseqventiam decisa esse intelligatur.

TH. VIII.

Hæc de nominali, nunc ad realem, qvæ Interpretibus dicitur fax & anima totius tractationis, qvâ rectius perceptâ totum rectius percipitur negotium. Omnis verò reus, judicio qvi contendere paratus ad defensionem suam, aut inficiatione utitur, aut depulsione *Vinn. ad. pr. J. h.* Inficiatio est, cum negat ullam actori esse actionem, de eo qvod petitur. Depulsio cum reus de actione confitens, tàm in jure qvàm in facto, eâ defensione utitur, qvæ actionem removet. Illa nunc defensio in usu Juris appellatur exceptio. Considerari autem ea potest qvatenus proponenda adhuc, sicq; Jus excludendi seu elidendi est, id, qvod ab actore intenditur *Excell. D. Struv. d. Exerc.* ϑ 2. Vel ut proposita in judicio, qvam acceptionem hîc desideramus.

TH. IX.

Cùm verò sæpè accidat, ut licet ipsa actio sit justa & Jure fundata, si per se consideretur; iniqva tamen sit adversus eum, cum qvo agitur *pr. & §. 1. J. de exc.* Undè exceptionem ita definit Theophilus, ut sit allegatio qvædam reo competens, adversus actionem, qvæ Jure Civ. sit inefficax, sed natura iniqvas habeat vires: qvam, cum adeò commodum genus præ se non ferat, ac de differentia specifica sileat, missam facio. Ego definitionem ex Ulpiano *l. 2. in pr. ff. h.* desumo, qvæ hæc est, qvod sit exclusio (legitima) qvæ interponi actioni cujuscunq; rei solet, ad excludendum id, qvod in intentionem condemnationemve deductum est. *add. Bach. ad Treutl. V. 2. D. 26.* ϑ 1. Alii

cum

cum Paulo *in l. 22. eod.* illam per conditionem describunt. Et, si qvod res esset, dicendum, parum imò nihil in definitionibus hisce differentiæ invenitur, nisi qvod illa formæ exceptionum substantialis; hæc earundem effectus specialiorem contineat designationem. *add. Excell. D. Struv. d. l. §. 2.* Conditio autem vocatur respectu habito adveterem formulæ præscriptæ modum *l. 1. §. 6. ne qvid in flum. publ.* qvæ tamen hodiè relegata, cum qvibuscunq; verbis sive scriptis, sive non, fieri possit, de qvo supra.

TH. X.

Qvo verò hujus definitionis reqvisita innotescant, illa logicè examinanda veniunt. Non ignotum, definitionem omnem genere & differentia constare debere, qvæ & hîc apparent. Generis loco exhibetur exclusio, seu jus excludendi, sicut enim actio in *pr. J. de Act.* definitur jus perseqvendi, ita qvoq; Jus excludendi ipsa exceptio erit, utpote actioni opposita. Differentia sumpta est, 1. à formali; est enim exceptio legitima qvædam exclusio, *l. 2. pr. h.* Si sc. probata sit à reo. Legitimum namq; hoc est, à Lege qvod probatur & secundum eam fit. 2. ab objecto in verbis hisce, Cujuscunq; rei, & qvidem ad excludendum id, qvod in intentionem, condemnationemve deductum est; siqvidem non tantùm actioni intentatæ, sed & executioni exceptiones opponi possunt. 3. à subjecto, qvod reus constituit; nihilq; inter est, qvod non expressè harum personarum fiat mentio, sit tamen ἐναλλάγδlω seu implicitè. Hînc qvando dicitur, qvæ actioni cujusq; rei solet opponi, nihil est aliud, qvam qvæ à reo actori objici solet: siqvidem exceptio, ut accidens reqvirit subjectum.

TH. XI.

Ita verò exceptione elidi actionem intelligendum est, si actioni opponatur; nisi enim opposita fuit nihil operatur, sed necessariò seqvitur condemnatio *§. 1. Inst. h.* Neq; ante actionem, exceptio proponi potest, ut in thesi antecedenti dictum *l. 2. ff. de Exc. l. 5. §. f. ff. de Dol. exc.* nisi in causa necessitatis, ut si dolosè extrahat actionem actor, usq; dum reus absfuturus

est,

est, per *l. si ita quis §. Seja ff. de V. O. Wesenb. in π. C. de except. n. 9.*

Th. XII.

De definitione hactenus, Originem nunc & causam exceptionum impulsivam investigare ac inqvirere, animi fert lubentia. Ad scribo autem eandem Juri naturæ sivè Gentium partim, partim JuriCiv. Sunt n. ex æqvitate, ut in præf. dictum, contra Juris rigorem & summam rationem introductæ *l. 1. §. 1. de Doli exc. l. 3. & ibi. Dd. ff. de J. & J.* in qva omnis defensio Jure Naturæ introducta, asseritur. *Vid. & §. 1. Inst. h.* adeò si, qvod licet excommunicatus ab agendi *c. 8. c. 12. except.* non tamen ab excipiendi ac eatur facultate *d. c. 8. c. 5. eod.* Deindè ex mente Vinnii sic argumentor, si exceptiones ex formulâ judicii natæ, judicia autem originem habent ex Jure Nat. primævo augmentum ex Jure Gent. *l. 2. pr. ff. de O. J.* (sic cognitum fuit judicium tempore Mosis *Deut. 24.* ibi: non pervertes judicium advenæ & pupilli &c. *Jerem. 22.* facite judicium & justitiam) qvid ni & ipsæ erceptiones? Nec alicujus ponderis est, illud *Corasii 2. Misce. c. 16. n. 10*: Exceptio est actionis exclusio, *l. 2. h.* & actiones Juris Gent. inventione sunt à Jure Civ. in ordinem positæ, ergo non ex Jure N. Non enim qværendum, undè actiones formam & normam acceperint, sed undè exceptio originetenus descendat. Hinc est qvod Dd. volunt, eas in Paradyso ortum jàm habuisse, exceptione enim usus est Adam, dum culpam violati mandati, de non vescendo pomo in mulierem Evam transtulit *Gen. 3. v. 12.* Qvod verò obvertitur: Qvid est origo? An non rei principium? ubi autem id dabis, si res ipsa non subsit? at res subesse non potest præterqvam si forma adsit. Resp. Jure Gentium forma essentialis exceptionum consistit, in sui defensione, modum verò defensionis expolivit Resp. Romana.

Th. XIII.

Divisionem qvod attinet, plures passim traduntur, qvas omnes hic commemorare ac recensere, animus non est; Celebriorum hinc in Jure potissimum Civ. mentionem saltim faciã. Desumuntur autẽ vel à causa efficiente l. materiali, vel à fine

& effe-

& effectu. A causa efficiente, qvædam sunt Civiles, qvædam Prætoriæ §.7.*Inst.de exc.* Illæ qvæ ex legibus, vel legis vicem habentibus descendunt, ut SCtis, Principum Placitis: Hæ verò ex Prætoris jurisdictione ortum trahunt *d.* §.7. Plerasq; prætorias esse, civiles perpaucas, notant *Gipban: Mynf. ad d.* §.*n.*5. qvin imò *Vinn. ad d.* §. *Inst.* hæc scribit; Exceptionum ex Legibus propriè dictis descendentium nulla mihi occurrit, arbitror tamen exceptionem rei judicatæ ex Lege 12. tab. esse; addità; aliam ex .12.*tab.* si telum manufugit ad *d.* §.7.*J.*

TH. XIV.

Ex Principum Placitis, oritur exceptio divisionis inter plures fide jussores §.4. *J. de fidej.* qvæ ex *l.26.ff.* & *l.3.C. de fidejuss.* describi potest, qvod sit fidejussoribus tributa qvorum si unus de toto conveniatur, is, si ceteri, tempore litis contestatæ solvendo sint, non nisi in virilem partem tenetur. Incidenter hic fidejussorum beneficia tangere lubet; tria verò sunt. 1. Est beneficium ordinis seu excussionis, ut creditor prius debeat principalem debitorem usq; ad succum & peram excutere. 2. Divisionis, de qvo dictum. 3. Cedendarum actionum, ubi creditor fidejussoribus, qvi pro confidejussoribus solverunt, actionem cedit. Oritur qvoq; ex Imperialibus Constitutionibus exceptio non numeratæ pecuniæ §.2.*J. de exc. l. in contractibus C. de non num. pec. Fom. D ad Inst.* 22. §.2.3. & .4. *lit. c.p.*470.

TH. XV.

Ex SCto descendit exceptio SC. Vellejani *t.t.ff.* & *C. ad SCt. Vellej.* item Macedoniani *t.t.ff.* & *C. ad SC. Maced.* §. *pen. Inst.* qvod cum eo qvi in alien. pot. *vid. Dn. Carpz. in Processu Tit.* 12. *A.*3. *n.*31. qvæ incidenter hic pertractantur, sunt enim peremptoriæ. Cui exceptioni locus, nisi filiusf. in rem patris necessariam acceperit mutuo pecuniam *l.*7.§. 12.*ff. ad SC. Maced.* Vel pater consenserit *l.*2. *l.*4. & *ult. C. eod.* Vel filiusf. paterf. factus debitum agnoverit *l.*7. §.*ult.* & *l.*9.*pr ff. ad SC. Maced.*

TH. XVI.

Exceptionum à causa materiali fluentium altera divisio,

qvod sint vel in personam, vel in rem §. *fin. Inst. de repl.* §.7. *J. h. l. 7. ff. eod.* In personam sunt, personæ qvæ cohærent, aliis verò, ut successoribus & fidejussoribus denegantur. *l 196. ff. de R. J.* v.g. est exceptio, qvod qvis ultrà posse non sit condemnandus §.*36. J. de act. l. 20. ff. de re judic. Except.* metus doli &c. qvibus de infrà. In rem seu reales exceptiones sunt, qvæ ex ipsa repetita veniunt, ut except. rei judicatæ, Jurisjurandi, transactionis &c. Et hæ & fidejussoribus & successoribus rectè accommodari possunt.

Th. XVII.

Porrò ab effectu vel Dilatoriæ sunt, vel Peremptoriæ, seu qvod idem temporales & perpetuæ; Illæ actionem ad tempus suspendunt, qvia ad certum obstant tempus, qvo elapso totum amplius non habent §. *10. J. h.* Hæ verò totius negotii cognitionem tollunt §.*9. J. de exc. l. 2. C. de prec. Imp. offer.* qvia agentibus semper obstant. *d. §. 9. vid. §. 8. J. h. t. l. 2. § fin. l. 3. ff. eod. l. pen. C. de exc. l. 7. eod.* de his per emptoriis verum est, qvod *l. 112. ff. de R. J.* dicitur: Nihil inter est (effectutenus) ipso jure qvis actionem non habet, an per exceptionem infirmetur. *V. Jacob. Godofr. ad d. l. p 486. Excell. D. Struv. d. Exercit. 95.* Mixtas nullo modo agnosco, cum qvas tales Dd. fingunt, ad illas duas species referri possint *Vid. Colerus ad c. 6. X. de exc. n. 40.*

Th. XVIII.

Dilatoriæ seu temporales, qvat. vel pertinent ad judicium, vel causam in judicium deductam, considerari possunt. Judicium seu ejus processum, qvæ respiciunt, concernunt iterum vel ejus extrinseca, ut sunt exc. loci non tuti, aut temporis angusti, it. feriarum. *Excell. D. Struv. d. l.* Vel ejus intrinseca, personas scil. id constituentes, Judicem nim. respectu cujus judicium vel prorsus declinant, vel saltim differunt, utpotè q væ sunt de extrinsecis judicii circumstantiis. Qvæ verò declinant judicium, sunt exceptio fori declinatoria seu incompetentis *l p n & ult. C. de judic.* Exceptio Præventionis, except. Recusationis judicis. Qvibus de commodiùs, primitus, qvibus Reus modis forum sortiatur, si scimus agere poterimus.

Et

Et qvamvis multum intersit scire, ubi qvis Forum sortiatur; placet nihilominus qvam brevissimis, rei hujus mentionem facere. Hoc autem qvatuor præcipuè fit ex causis, *Domicilii* scil. *contractus, delicti* & *rei* qva de agitur. De privilegiatis aliisq; minus principalioribus *Vid. Zang. c.1. part.2. n.389. & seqq.*

Th. XIX.

Domicilium in loco originis, seu Domicilii Patris habere qvem præsumitur *l.3. C. de municip. & origin. l.6. in pr. & §. f. l.17. §.11. ff. ad municip. l.26. ff. de capt. & postl. reverf.* Qvemadmodum autem non solus fundi ingressus, ad retinendam possessionem sufficit, sed animus insuper & voluntas desideratur *§. idem placet Inst. per qvas perf. cuiq; ac qvi.* Ita ex sola Domus inhabitatione aliarumve rerum, immobilium scil. in aliena Civitate aut regione seu territorio comparatarum & acqvisitarum possessione, Domicilium non probatur, nec constituitur *d.l. 17. §.13. ff. ad muncip* Sed ex animo & voluntate alicubi Domicilium habendi *l.4 C. de Diverf. offic. & appar. Jud. l.5. ff. de captiv. & postl. reverf.* ex qvibus patet Domicilium aliud esse naturale, qvod tàm ex propria qvàm Patris persona acqviritur *l.7. C. de incolis*; aliud verò accidentale, qvod ex assumptione comparatur *V. Dominus Carpz. P.2. Decis.31. à n.7.* Qvibus verò modis Jus Civitatis seu municipii qvis conseqvatur, habet *Excell. D. Struv. Exercit. ult §. 49. & seqq.* De reliqvis contracti Domicilii conjecturis *Vid. Zang. c.1. part.2.*

Th. XX.

Ratione loci in qvo Reus contraxit, ac ibi invenitur per clara verba *l.19 ff. de judic. l.1. ff. de eo qvod cert. loc. l.22. ff. si certum petatur.* obnoxius fit jurisdictioni etiamsi Clericus sit. Non Obst. *c. si diligenti 12. de for. compet.* Nam Pontificem abuti ratione *l.38. ff. de pact.* autor est Jacobus Cujac. ad hanc legem *Zang. d.l. c.1 part.2. n.108.* Contractum autem accipimus omnem, ita ut non tantum accipiatur pro eo, qvi ultro citroq; obligationem producit, qvales emtio, venditio, locatio, societas sunt &c. *d.l.19. §.1. & 2. ff. de V.S.* Sed etiam pro

 con-

contractu qvasi, qvoties qvis alicui aliqva ex causa obligatur. *Boccr. ad leg. contractus ff. de R. J. c.1. n.4.* & eam qvoq; vox hic loci complectitur obligationem, qvæ ex delicto privato venit. *l.1. l.4. ff de Oblig. & act.* Locus verò contractus intelligitur, in qvo, ut qvis solveret, se obligavit, licet alibi contractus sit celebratus *l.21. ff. de O. & A. l.19. §. f. ff. de judic. V. Zang. d. l. n. 140. & seqq.* Qvod si de loco expressim non convenit, locus contractus erit, ubi negotium gestum est, *d. l 19. § 1.*

Th. XXI.

Ratione delicti, qvod publicum est sortitur qvis forum 1. ubi illud est commissum *per l.3. ff. de offic. Præsid. l.7. §. pen. & l. f. ff. de accus. l.1. & Auth. qvi provincia C. ubi de Crimine ag. oportet. Nov. 69. c.1. l.1. C. ubi Senat. & Clar.* (excepto crimine loesæ Majestatis *l.7. C. ad L. Jul. Majestat. vid. l. fin. C. ubi Senat. & Clar. it. c.4. X. de judic.* qvod solum Imperatorem Judicem habet, *adde dd. txx. l. un. C.* si qvis Imp. maledix. *Ordin. Camer. p.2 T. 2. §.* als nemlich für das Erste) 2. ubi est inchoatum *d. l.1. C. ubi de Crim.* famosissima qvæstio est, qvis scil. locus delicti commissi dicatur, an is in qvo est incoeptum, an in qvo consummatum; ut Cajus in territorio Titii, explodit Slopetum ac eo in Sempronii Territorio Mævium occidit. Puto esse Wesenbécio *ad d. tit. C. subscribendum*, sortiri forum Cajum & ubi delictum incoepit, & ubi consummavit, & *Colleg. Argentorat. Tit. de judiciis §.232.* poterit tamen alter judicium, alterum in Processu formando prævenire, ac præveniens solus puniendi facultatem habebit.

Th. XXII.

Si qvis verò in confinibus duorum Territoriorum deliqvit, uterq; Dominus contra delinqventem rectè procedit, cum in utriusq; Territorio deliqvisse qvis videatur, maximè si cadaver amborum tangat territorium & sangvine signet, aliàs cum *Magnif. Carpz. P 3 Q 110. n 36.* qvæstionem hanc judicis arbitrio committerem, *adde Wurmser. Exercit. 3. ad Jus Publ. in Corollar.*

Th. XXIII.

Si de Re controversia sit, forum qvis sortitur ubi res est

sita

sita l.38. ff. de judic. l.1.C. ubi in rem actio, id qvod & in Clericis verum est *c.3. & 5. X. de foro compet.* Duplici autem modo ratione ipsius rei agitur, vel ad proprietatem, vel ad possessionem conseqvendam. Qvod attinet judicium petitorium, Imperatores *in l.fin. C. ubi in rem actio*, expressè jubent, actorem rei forum sive in rem, sive in personam sit actio seqvi debere. De possessorio textus satis perspicuus præstò est *in l.unic. C. ubi de poss. ag. oport.* ubi bene *Wesenb.* Forum competens propter delictum ibi est, ubi vis facta est: propter rem, ubi possessio instituenda est; hinc generale admittitur axioma: ibi de possessione vel qvisi agi potest, res ubi constituta est; nec nocet, qvod ille, qvi vim fecit, in loco domicilii conveniendus sit. Qvidam Resp. etsi interdicta sint personalia in rem tamen scripta sint *l.fin ff. de interd.* consule & *Colleg. Argent. π. de judic. §. 248.*

TH. XXIV.

Famosam suprà reliqvimus distinctionem, cujus nunc explicatio tangenda venit. Qvod verò exceptiones judicium prorsus declinantes concernit, primo se sistit loco, exc. incompetentiæ, qvæ datur I. respectu judicis, qvi, ut ut alias sit omni exceptione major, dum in præsenti causa JDictionem non habet, judicare neqvit: Deinde alia est exceptio contra judicem, qvæ dicitur recusatoria: scil. competens qvidem judex est, sed exceptione laborat. Nec inter est sive sit ordinarius *l.9. ff. de liberali caus. l.2.C. de pedaneis Judicibus*: Vel delegatus, ut si non producat mandatum *l.1. C. de mand. Princip.* aut mandatum sit revocatum *l.58. de judic.* aut si intra præscriptum tempus delegatio non fuerit expedita *c. de causis 4. de offic. & pot. judic. de leg.* II. Respectu rei conventi, qvo de modò diximus: *Vid. l 19. §. f. ff. de judc. l.1. C. ubi de crim. agi potest & deniq; c. fin. de for. compet.* III. Respectu ipsius causæ, incompetentiæ exceptio datur, si judex supra suam judicet jurisdictionem *l. f de jurisd.* Cum verò in præcedentibus explicavi fori competentiam, facili negotio ejus incompetentiam perspicere possumus, contrariorum enim cognitio uno, facilè cognoscitur & alterum per *l.57. in f ff. manum. vindicta.*

TH. XXV.

Th. XXV.

Observatione autem dignum est, exceptionem hanc, ut ceteras Dilatorias, primo statim in termino objiciendam esse & probandam. *Dn.Carpz. tit.9.art.2.* §.1.*n.2.* & *26.* neq; in scriptis eandem allegari sufficit, cum super ea statim sit pronunciandum, nisi notoria sit. Notoria enim ulteriori non indigent probatione, nec in iisdem juris ordo observatur. *cap. ad nostram X. de jurejur. add. Carpz. d. l. n. 9.* & *10.* Qvo fit, ut Principum de non appellando Privilegia, Cameræ Imperiali semel insinuata (de qva necessaria insinuatione *vid. Recess. Inperii de Anno 1570.* §. Wir setzen ordnen/ und wollen auch: & *Reinking. de Regim. lib. 2. cl. 2. c. 8. n. 49.*) & ob id notoria, ad declinandam provocationem, ad Cameram intentatam in scriptis saltim allegari sufficiat. *Arum. in disc. 5. ad A B. conclus. 16.* Oretenus ergò extra hunc casum dicta exceptio proferenda *per. l. 5. ff. de judic.* ibi prætoris est æstimare an sua jurisdictio; rectè verò *V. Wesenb. tr. si qvis in jus vocat n. 1. in f.* de casu dubio accipit si verò res manifesta sit, judicem incompetentem esse, tū citati ad comparendum non coarctantur: qvorsum spectant verba *Lancellotti in suis Instit. Juris Canonici L. 3. T. 5. fit tamen interdum ibid. lit. d. p. 621.* bona notata: Ceterum, ut de privilegiatis & Exemtis à Jurisdictione Camerali iterum dicam, citati Cameræ autoritatem non contemnere valent, sed venire debent ad privilegia alleganda, nisi velint expensarum restitutionem sentire:

Th. XXVI.

Qvæ judicium porrò declinat, est exceptio Præventionis, cui tum locus relinqvitur, qvando Reus, pluribus qvi in locis, ob unam eandemq; causam sortitur forum, ad unum judicem legitimè citatus ad alium postea vocatur, proinde illa est occupatio jurisdictionis alterius judicis. Hinc non nuda supplicatio, vel libellus Principi dependenti oblatus, nec ejusdem Rescriptum præventionem producit, cum hoc ipsum *l. 1. C. qvand. libell.* de summo Principe consignatum sit. *Dn. Carpz. d. l. art. 3. n. 21. 39.* Ejusdem effectus est, ut Reo ab instantia judicii

abso-

absoluto, actor ratione litis pendentis ad priorem judicem, qvasi præventus remittatur. *Zang. c 3. n.3.* Ubi enim judicium coeptum est, ibi finiri debet *l.30. ff. judic.* Nam inter duos jus æqvale habentes, melior semper est conditio prævenientis *arg. l.7. & l.30. ff. de judic. l.5. in f. C. qvi accus. non poss.* atq; verum licet qvis per unius horæ, qvin, imò unius momenti spacium præ ventus fuerint. Gloss. *in c. duob. vers. si non appareat X. de rescripto in sexto add. Dn. Carpz. d. l. n.18.* Et hoc est qvod vulgò dicitur primo occupanti locum esse concedendum *cap.5. crucis X. de rescript.*

TH. XXVII.

Qvod verò diximus de nuda X. Principi dependenti oblatâ supplicatione, hoc non procedit in Cæsareæ Majestatis exhibito supplice libello, facit enim talis libellus præventionem & litis pendentiam, qvia operatur litis contestationem, per qvam in judicio qvasi contrahitvr *l.3. §.11. de pecul.* Estq; hoc speciale jus Cæsareæ Majestatis, dummodo supplicatio fuerit insinuata. *l.1. C. qvando libell. Principi datus faciat litis contest.* Qvod enim de Cæsarea Majestate, asserimus, id & in Camera Spirensi locum habere statuimus, qvia Eadem Imperatorem & Status Imperii repræsentat. Horum vice judicat. *Ordin. Cam. part.1. F.12. §.* und solche *& tit.27. §.* und soll der Verwalter *Dn. Carpz. d. l. n.28. Colleg. Argentor. Tit. de except. Exceptione 37. p.168.*

TH. XXVIII.

Duo ergò reqviruntur, ut hæc Exceptio Præventionis subsistat 1. ut reus unius, ejusdemq; rei causa, plures habeat judices, 2. ut legitimè ab uno sit citatus. *c.1. X. de for. compet.* Illegitima enim citatio nullum producit effectum, nec constituit aliqvem in mora, nec perpetuat jurisdictionem *Zang. d. l. n.15.* Rectè hinc laudatus modo *Carpz. n.43.* inqvit, Unicum verè esse modum, hanc qvi gignit exceptiouem, legitimam. nim. citationem. Qvid verò sentiendum, si judicum concursus præstò sit & qvis à singulis judicibus ad domum citatus sit, ita ut constare neqveat, qvæ nã citatio prior ad ejus notitiam pervenerit? ad hoc decidendum, dist. cum *Zang. d. l. n.26.* qvod si

 inferior

inferior concurrentem habebat jurisdictionem, cum superiore sibi ab eodem cumulativè concessam, nullam inferior habet causam, cur superiori causam cedere nollet, cum cumulatione illâ superior retinuerit sibi jurisdictioné eandem & majorem. Qvod si jurisdictione sint pares, vel inferiori cumulativè Jurisdictio nõ sit concessa, liberum ipsis an sibi invicem causã deferre velint: Si verò in eo dissenserint, sorte litigium componendum est. *arg. l.14. ff. de judiciis*, nec litigantium erit eligere, qvem velint judicem habere, cum hic potissimum & Judicum præ judicio agatur, qvorum interest, ut eorum defendatur Jurisdictio *c. 14. X. de for. compet. l 7. ff. de judic.* Nec Obstat, qvod Reo plures judices habente, actori detur electio *l.19. §. ult. l. sed et si suscepit §.3. ff. de judic. l.25. pr. C. de Episc. & Cleric.* hoc enim verum est, re adhuc integra non verò si citatio jàmjàm secuta.

TH. XXIX.

Citatio porrò per contumaciam utriusq; litigantis circumducta annulatur *l. properandum §.1. C. de judic. l. & post editum §.2. ff. eod.* ac conseqventer præventioni locus esse neqvit. Secus verò se res habet, si una saltim pars contumax extiterit, sicq; nihilominus effect9 hujus exc. per citationé repræsentatur non solũ propter autoritatem sententiæ seu rei judicatur, qvâ Reo injuncta fuit responsio, cui præcisè standum, nec retractare eam licet *l. 207. ff. de R. J. l. 7. §. 1. ff. de compensat.* Sed etiã qvod citatio jàm peperit effectum contumaciæ, tantũ abest, ut annullata dici qveat. Idem statuendum erit, si actor emaneat, nec puto cum Zangero transeundum esse, qvi Tr. de except. *P.2. c.13. n.12.* credit, qvod per contumaciam actoris litis pendentia, non inducatur, cum citatio in suo per maneat vigore *l.7. ff. de judic. vid. Dn. Carpz. in Process. T.9. Art.3. n.58.*

TH XXX.

Deniq; nec silentio prætereundum, qvod & à Commissariis citatio emissa, litis pendentiam pariat ac Exc. præventionis, judicio ordinario rectè opponatur; Durante enim Commissione Jurisdictio judicis Ordinarii suspensa censetur per optimum tx. *in c.22. verb. propter qvod &c. X. de rescript.*

ac ur-

ac urgeo universalitatem *l.7. & l.30. ff. de judic.* nec ferendus actor, ut desultoria levitate semel aditum judicem, qvi emittendo citationem, in sinuando suam roboravit Jurisdictionem, labore & sumptu fatigat reum, imò coërcenda hæc perversitas. Ex qvo patet Ordinarium Judicem qveri non posse, si se præterito, aliis delegatio facta fuerit. Limitatur verò hoc, si homines fortè malitiosi existant, qvi vel ex pravo affectu, vel Causidicorum petulantia, Commissionis remedio abutantur, efflagitantes illud, saltim qvo post litem finitam executioni se substrahant, vel novis technis partem implicent adversam, & Processum Ordinarium jàm institutum removeantur. Ex adverso & Commissariis opponi potest exceptio præventionis, cum de Principe non præsumatur, qvod Jus per processum adhibitum auferre velit, cujus intentio certè illâ Commissione fuit, ut utraq; parte consentiente, Commissio protractandâ compositione suscipiatur *l.2. § 16. ff. neqvid. in loc. publ. Carpz. in Procesf. T.9. Art.3. n.74 & n.86.*

TH. XXXI.

Tertia judicii declinatoria suspecti Judicis exceptio est. *Zang. d.l.* qvilibet enim Judex etiam ordinarius propter suspicionem removeri potest. *l.12. C. de Judic. Nov.53 §.1. c.4. X. de for. compet.* hancq; sententiam vocant canonizatam *c. cum Speciali X. de appell. V. Oldend. Clasf.7. Act.1. p.1069. Umm. Disp.1. ad Proc. Th.9. n 52 Dn. Carpz. in Proc. T.2. Art.4. n.82.* Si verò Princeps Commissarium dando addiderit clausulam remota recusatione, ille recusari non potest, nec ansam qverulandi reus habet, cum si fortè iniqva feratur sententia, ab eâ appellare aut alio remedio suspensivo aut devolutivo uti posset *l.1. §.4. D. à qvib. appell. non licet.* de levi verò non de gravi suspicione hoc accipiendum. *Zang. d.l. c.4. n.12.* Ceterum de suspicionum causis vid. *Zang par.2. c.4. n.20.* Qvarum Prægnantes sunt inimicitia capitalis, Consangvinitas, amicitia, imperitia. *Marant part.6. n. 67.*

TH. XXXII.

Omnes autem Judices dari possunt, qvi Jure non sunt prohibiti. Prohibentur autem qvidam vel natura, vel lege,

vel moribus *l.12. §.2. ff. de judic. l.39. & l.46. ff. eod.* Natura surdus, mutus, perpetuo furiosus impubes *d. l.12. & l. cum furiosus ff. de judic.* qvia hi animi, illi corporis vitio impediti, munus judicandi obire neqveunt. De cœco aliud dicendum *l. 6 ff. de judic.* sicq; Dd. sentiunt, qvod possit antiqvam dignitatem, superveniente cœcitate retinere, novam autem non adipisci *l.1. §. qvamvis ff. de postul.* Removetur, qvoq; à judicandi provincia minor 18. annis *l. 57. ff. de re judic.* qvi, uti rectè ampliat *Umm. d. Disp.1. ad Processf.1. th.8. 46.* neq; ex consensu litigantium, nec ex Decreto Principis, nisi fortè ipsum dispensare voluisse constiterit judex fieri potest, rationem qvæ re in *l. 1. §.3. ff. de postul.* Juris imperitum cum *Clar. Schnobelo Disp.5. ad π.* qvam nuper cum Jenæ studiis invigilabam publicitus defendi, non indistinctè arcerem ob *Nov.82. pr.* cum possit causarum experimentum habere. *V. Bronch. Centur.1. Assert. 64.*

Th. XXXIII.

Porrò lege removetur, qvi senatu motus est *d. l.12. §.2. & infam. l.2. C. de dign.* Nisi à Principe ex certa scientiâ datus sit judex. Principis enim scientia, vim specificæ dispensationis habet, omnemq; personæ defectum supplet. *Zang. d.l.n.53.* Moribus, ut fœminæ *d. l.12. l.2. ff. de R.J.* Discriminavit Jus Rom. fœminas à Viris olim in successione, dignitate, officiis & communi conversatione vitæ & publicis muneribus: nulla enim unqvam ætas vidit fœminam, Eqvitem, autem Senatorem esse, nisi qvod teste Lampridio, Heliogabalus matrem in senatu sententiam rogare jussit. Rationes verò remotionis hujus sunt, tum lubricitas & inconstantia judicii muliebris, tum qvod honesto non sit consentaneum, ut viris misceatur & judiciis assideat. Nisi aliud consvetudo ferat aut fœminæ data sit Jurisdictio. Utrum & Consilium vel Senatus tanqvàm suspectus recusari possit? qvod ad *θ.30.* spectare poterat, communis Dd. qvæ & usu observatur, sententia est negativa. *Bald. lib.1. C. si rector provinciæ, Mascard. in tract. de probat. V.2. conclus.952. Gail. lib.1. observ.33.* Ni omnes essent suspecti, aut major pars, aut etiam unus magnæ autoritatis, cui alii contradicere non audent. *Bald. d. lib.1. c.1. n.72. de judic.*

Th. XXXIV.

Th. XXXIV.

Solent qvoq; Dd. judicii declinatoriam laudationis seu denunciationis exceptionem constituere, qva conventus actione potest autorem suum, qvi ipsi de evictione obligatus est laudare, qvod est nominare & petere, ut ei lis denuncietur & ad locum judicii vocetur ad reum defendendum *l. 28. C. de evict. l. 1. & 2. C. ubi in rem act.* Hujus exceptionis formula hæc potest esse. Salva protestatione & reservatione erscheinet beklagter Zufolge außgelassener citation citra animum litem contestandi, sagend / daß er das qvæstionirte Hauß / durch rechte beständigen Kauff von N. N. an sich gebracht und Verkauffer ihm evietion verschrieben so thut Beklagter seinem Verkauffer N. N. litem denunciiren rechtlich bittend N. N. nechst überschickung hinc inde ergangenen Acten den Krieg-Rechtens anzukündigen / und lebet denunciant des rechtlichen Vertrauens denunciat sey im rechten ihn zuvertretten schuldig. De denunciationis formali, Fine & effectu consule *Ummium in Disp. 11. ad Proc. § 8.*

Th. XXXV.

Altera nunc seqvitur Dilatoriarum exceptionum acceptio qvæ scil. de extrinsecis judicii circumstantiis sunt v. c. exc. termini angusti, Loci non tuti, & feriarum *Zang. p. 2. c. 5. 6. 7. Excell. D. Struv. d. Exerc. § 5. inf.* Fundata autem est exc. termin angusti in *Auth. offeratur C. de litis contest.* Tempus autem qvod reo in Jus vocato concedendum, congruum esse debet, de eo in causis Civ. *Vid. l. 69. l. 68. & l. & tertium ff. de judic.* In Criminalibus *V. l. inter ff. de judic.* post oblatum libellum, pro induciis deliberatoriis 20. dierum spatium *d. Auth. offeratur*, statutum est. Ad actionem proseqvendam reo postulante, tribus Edictis peremtoriis citandus est cunctans, ut intra præfinitum tempus litem finiat. *Auth. qvi semel. C. qvomodo & qvand. jud. Nov. 112. c. 3. § 2.* ad probationes verò petendas prout vel cominus vel eminus probaturus habitet, qvæ res judici pro circumstantiarum qvalitate arbitranda est, 3. 6. vel 9. menses *l. 1. C. de dilat.* datæ sunt pro temporis & locorum ditia & conditione, it. causæ gravitate ex æqvo terminum vel contrahere vel extendere potest idem.

 Th. XXXVI.

TH. XXXVI.

Loci non tuti exceptio, qvâ reus in jus vocatus coram Judice comparere recusat, qvia sine periculo vitæ, corporis aut bonorum subeundo, judicii locum adire neqvit. *Vid. l. 3. ff. qvib. ex. maj.* qvod & de Advocato & testibus verum est, cum omnibus locus judicii tutus esse debet *c. 47. X. de appell.* Appellitatur autem locus non tutus propter bellum, inimicos privatos, incarcerationem, torturam &c. *l. 3. ff. ex qvib. ca. maj.* & propter loci pestilitatem addo si in locis, per qvos reus necessario transire cogitur, ut veniat ad locum judicii aliqvid de illis impedimentis timet. *c. 4. X. ut lit. contest.* Debet autem salvum citatus petere conductum, qvem fidentiam, einem geleid vocant, ut Judicii locus mutetur, vel differatur. Hujus exceptionis formulam in Camera Imperiali sic posse proponi: Practici ostendunt. P. P. Demnach zurecht wohlgeordnet/ daß keiner am solchen Ort/ da er in Sorgen und Gefahr stehen oder nicht sicher hinkommen/ noch freyen zu- und Abgang haben kan/ob er gleich dahin peremtoriè citiret würde zu erscheinen schuldig/und unverborgen daß N. N. Anhero zukommen keine sichere Strasse/wandel noch Wege habe/ dahero die beschehene Ladung zu vor an ihr selbst kraftloß ist/ zum Uberfluß aber hat N. N. einen Excusatorem besage Vollmacht constituiret/ welcher bittet vermöge Heil. Reichs Ordn. zu Wormbs de Anno 521. zuerkennen/ daß N. N. mit eingebrachter exception Loci non tuti billig gehöret/und entschuldiget sey. Sicq; Judex huic exceptioni non detulerit, liberè appellari potest *d. c. 47. X. de appell.* Huc trahe exc. loci inhonesti, ut est lupanarium *l. 21. §. 11. ff. de recept. qvi arbitr.* de qva paucis Dd. tractant forte; qvod nemo judicum adeò suæ autoritatis obliviscetur, ut in locum inhonestum citare vellet.

TH. XXXVII.

Feriarum Exc. qvod attinet habemus *t. t. ff. & C. de fer.* Feriæ autem vel publicæ sunt, vel privatæ alicujus familiæ & collegii.

collegii. Illarum usus prodest citato, qvippe cum die feriato nihil, qvod tumultum judiciarium excitat, peragendum. *Perez. ad tit. C. de fer. add. Clar. D. Beijer in Disp. Jenæ de feriis novissimè habitâ.* Privatæ sunt qvæ in utilitatem hominum sunt inductæ, ut feriæ messium *l.5. & 7. C. & feriis,* hæc autem exceptio & iis datur, qvi in messibus non sunt occupati, licet enim litigantes non operentur, possunt tamen eorum Advocati procuratores aut alii qvorum ope utuntur occupati esse *l.1.ff. de fer. ibiq; Wesenb. n.7. V. Carpz. P.1. Const 3. def. 22. n.6.* Refer huc Exc. impedimenti, qvando reus justis ex causis, qvæ tamen probandæ, comparere non potuit, judiciq; id indicavit. Justæ sunt causæ, Consulatus, Sacerdotium, Nuptiæ &c. *l.2.3. & 4 ff. de in jus voc. l.22. eod. l.5. §.1. ff qvibus ex causis. Vid. Nov.115 c.5. §. meminimus l.f. C. de jur. de liber. l.2. §. si qvis, & §. f. ff. si qvis caut. l.53. § 7. l.60. ff. de re judic. l.9. ff. ex qvibus ca. maj.* qvo brevitatis causa me remitto. Hujus Except. formula talis forte esse potest. P. P. Beklagter were in termino gern erschienen/ wann ihn die grosse Wasser-Fluth und Ergiessung der Elbe notoriè daran nicht behindert / wird deswegen pro contumace nicht zu halten/ sondern ob except. notorii impedimenti billig zu entschuldigen seyn &c.

TH. XXXVIII.

De Exceptionibus Judicium differentibus hactenus, de iis nunc ipsos qvæ litigatores concernunt agendum est. Hæ verò vel ex principalibus, vel ex accessoriis desumuntur personis. Principales dicuntur, ad qvas reverà causa & negotium pertinet, qvanqvam & procurator litis Dominus vocetur, id tamen non nisi intuitu Processus verum est, & cum hic agatur de dilatoriis, qvæ regulaliter ante litem contestatam proponuntur, minus commodè procurator hic refertur, qvippè qvi per litis demum contestationem Dominus salutatur. *Bachov. ad Treutl. Vol.1. D.9. Θ. 3. lit. A.* Tractabo autem de qvibusdam litem differentibus Exceptionibus.

TH. XXXIV.

Prima est exc. Legitimationis, qvæ ad actorem & reum

spectat,

spectat, nàm in omni judicio licet summario, personæ antè omnia se legitimare tenentur, adeò ut si hoc facere neglexerint, prorsus reddatur nullus. Hinc pupilli & minores absq; tutorum curatorum autoritate ab agendo & excipiendo excluduntur *l. 1. & 2. C. qvi leg. perf. stand.* Item Excommunicatus *c. 12. X. de Except.* Filiusfam. in rebus in qvibus Patri usus fr. & actionum & Jurium exercitium competit. *l. 9. ff. de O. & A. it.* Surdus *l. 1. §. 3. ff. de postul.* it. Bannitus, deportatus. *l. 17. §. 1. ff. de pœn.* Infamis *l. 15. ff. de publ. judic.* Secunda exc. non impetratæ veniæ, qvæ est, qva reus, qvod in Jus nisi venia prius impetrata vocari non possit, se defendit *t. t. ff. & C. de in Jus voc.* nec Discipulos Præceptorem non illum qvi leviter, operam mercenariam locat, sed eum qvi cum parentibus æqvali Jure colendus est, sine venia in Jus vocare posse ob *l. 13. ff. de in Jus voc.* Statuo cum *Bachov. ad Treutl. Vol. 1. D. 4. th. 6. Lit. C.* Et Tertia exc. Contumaciæ; qvæ qvamvis tàm actorem qvàm reum spectet in reum tamen magis & freqventer incidit. Ab actore eadem commissa, efficit ut reus ab observatione judicii & instantiâ absolvatur *l. 13. §. 2. C. de judic.* & si denuò velit actor ad agendum redire, reus non cogitur illi respondere, nisi prioris termini facti sumptus refusi fuerint, cum cautione de lite proseqvenda *Gail. 1. obser. 59.*

TH. XL.

Tribus autem temporibus contingere potest, ut actor tergiversetur, 1. in ipso citationis termino: 2. post citationis terminum, tamen antè litis contestatiouem & 3. lite jam contestata. Qvæ singula diversos producunt effectus. Si in citationis termino actor se non sistat, reus liberatur ab instantia & ipse actor ad viatica, litisq; sumptus reddendos reo condemnatur *l. 79. pr. ff. de judic. l. 4. C. de fruct. & lit. expens.* Si post citationis terminum ante litis tamen contestationem abesse cœperit; reum penes est, vel à loco judicii discedere (ita scil. ut refusis expensis citatio cassetur) vel postulare, ut in contumaciam actoris procedatur juxta formam *Auth. qvi semel C. qvomodo & qvando Judex.* Sin lite jàm contestata eandem deserit actor; judex constituet sicut in *l. 13. §. 2. C. de judic.* sancitum ac constitutum est.

XLI.

Th. XLI.

Qvæ exceptiones alieno nomine à personis interveniention tium petuntur, generali nomine appellantur procuratoriæ. *Bach. ad Treutl. V.2. D.26. th.3. lit. d. & seqq.* Oriuntur autem vel ex defectu mandati, qvod de substantialibus judicii instituti alieno nomine est. *Bald. in l.12. de procur. n.4.* vel licet mandatum præstò sit, insufficiens tamen aut nullum sit, *l. alienam C. de procur.* qvia suis essentialibus & formalibus destituitur. Neq; sufficit allegare mandatum, verum insuper probari debet *l.23. C. de probat.* Hujus rei effectus est, qvod si reus omissa hac exceptione, litem simpliciter contestatus sit cum eo, alterius qvi nomine agit, ejus personam approbasse videatur *l.40. §.3. ff. de procur.* Vel ex persona procuratoris, ut licet habeat plenissimum mandatum, sit tamen miles aut mulier *§. fin. J. de exc.* ubi verba ultima ferè de eo procuratore intelligi oportet, de cujus infamia nondum constat.

Th. XLII.

De Exceptionibus Judicium respicientibus usq; huc, seqvuntur jam Exc. tàm Processum, qvam causam & actionem spectantes, qvarum prima esse potest, Exc. Gvarandæ idiomate nostro der Gewehr à Gverra qvæ litem significat dicta. *Carpz. d. l. tit. 9. art. 4. §. 1.* Non autem nudis verbis, sed realiter ab Actore est præstanda & in actis consignanda. *Constit. elect. 2. par. 1. ibi* Die Gewehr soll würcklichen actu corporali, angelobet werden/ und soll nicht gnugsam seyn/ dieselbe in actis würcklichen anzugeloben. Uti hoc repetitur *in Ordinat. proc. judic. lib. 12. vers.* So soll ein ieder Kläger &c. *add. Dn. Carpz. d. l. n. 10.* Cujus formula sententionandi hæc: Würde Kläger die gesonnene Gewehr der Klage würcklichen angeloben; Immassen ihn zu thun oblieget/ so ist Beklagter auff erhobene Klage sich einzulassen / und den Krieg rechtens zu befestigen / auch weil er solches ietzo in eventum nicht gethan/ die Unkosten dieses Termins auff richterliche Ermessigung Klägern zu erstatten schuldig. Cessat autem hæc except. in

Proces-

Processu executivo, nisi actor spontè ad præstationem Guarandæ se offerat; item in actione seu provocatione *ex L. diffamari C. de ingen. manum vid. Carpz. d.l. n 41. 46.* cum diffamatur in diffamatorio hoc judicio partes rei sustinet, cum ad agendum provocet *Dn. Carpz par.1. Const. 4. defin.10.* dum non tantum *à Dn. Carpz dd.loc sedet Matth Colero ad c.2. & c. dilecti X. de exc. n.17 p.m 24.* traditur, huic exceptioni in Processu executivo locum nullum patere, dubitari poterat, quod *Coler.* tradat, quod Guaranda effectum evictionis habeat ac sit repromissio defensionis rei contra alios actores, qvi ipsi fortasse super una eademq; causa litem movere poterant: qvæ ratio cum etiam in causa executivè intentata locum inveniat, in Processu qvoq; executivo hæc exceptio opponi poterit; de qva tamen consulendi erunt Practici.

TH. XLIII.

Præcedenti affinis valdè except. satisdationis seu Cautionis, dum actor in loco judicii immobilia non possidet, aut in territorio Principis *l.1.ff. de satisd. l.1. §. & sciendum, ff. de stipulat. prætor. l.12. in pr. ff. rem rat. habe.* qvæ ad postulatum rei, meritò actori ad reconveniendum & expensas, si reus absolvatur, injungitur *l.7 §.1. ff. qvi satisd. cog.* Præstatur autem hæc satisfactio vel per datos fidejussores, undè fidejussoria dicitur, *l.1.ff. eod.* Vel per pignora, hinc pignoratitia, qvæ tutior, plus enim cautionis in re qvam in persona *l.25. de R. J.* adhoc verò ut pignora actor constituat, cogi non potest *l.1. & 2. ff. in jus voc. ut eant l.2.5 & 8. ff. qvi satisd. coguntur.* Deniq; Juramenti fides deficientibus fidejussoribus & pignoribus, interdum sufficit, qvæ cautio juratoria audit. *Nov. 134. c.9. vid. Dn. Carpz. d. l. art. 5.*

TH. XLIV.

Exceptio præjudicialis est, si reus dicat fieri præjudicium per actionem ab adversario institutam, qvæstioni principaliori *l.16. & 18. de exc.* Qvod sic accipe, si & majoris & minoris qvæstionis actio inter easdem personas instituatur. Si enim experiatur tertius, præjudicii objectio, objicientem effectu frustrabitur *l. f. §.1. ff. de pet. her. l. 18. ff. h. t. l. 1. §.1. fam. ercisc. l. f. C. de Ordin. judic. Vid. Zang. de exc. P.2. cap.10. n.6. & seqq.*

TH. XLV.

Th. XLV.

Illam excipiat Exceptio litis pendentis, qva reus judicium in illâ causa qvam actor coram alio judice competente, jàm antè per citationem cum causæ insertione emissam & insinuatam movit, declinat, & ipsum actorem eò, ubi judicium semel inceptum remitti petit, propter judicium ex necessitate susceptū, vel capturam alicujus de fuga suspecti aut seqvestrationem bonorum litis pendentia non inducitur. *Zang. par. 2. c. 13. in fin. Coler. de process. execut. P. 4. c. 1. n. 32. cum seq.* Pertinet huc exceptio Seqvestri, si qvis rem legitimè seqvestratam, antè litem decisam & rem judicatam repetierit, qvod fieri non debet *l. 7. §. 2. ff. qvi satisd.* itemq; Except. continentiæ causarum non dividendæ *c. pen. X. de in integr. restit. l. 13. C. de R. V.* & optimus tx. est in *l. 10. C. de judic.* contingit verò hoc aut ratione subjecti, dum pro unâ re diversæ actiones competunt, aut ratione generalitatis actionum uti sunt tutela, negot. gestorum, nec enim hic unus articulus coram hoc, alius verò coram alio judicè proponendus est *l. 1. & 2. ff. de qvib. rebus ad eundem judicem eatur.*

Th. XLVI.

Libelli obscuri Exc. processum præcipuè spectans, est, si qvis fundum in genere, omisso nomine fundi & loco vindicet. *c. 2. X. de libell. oblat.* Actor tamen obscura & ambigua etiam post litem contestatam, explicare & declarare potest, in Civibus scil. & ordinariis causis *l. 5. §. f. ff. de R. V. l. 172. §. f. ff. de R. J. l. 66. ff. de judic.* In Criminalibus atq; summariis longè aliter res se habet, ibi enim libellus generalis & obscurus, nullus planè est. *arg. l. 3. ff. de accusat.* Sund qvoq; casus in qvibus etiam generalis libellus admittitur; ut in judiciis universalibus, *ut petitione hereditatis fam. ercisc. Wesenb. ff. de her. pet. n. 8.* Ineptus verò dicitur, si nulla adest causa petendi, aut posita est in idonea; opponitur deinde, Exc. ineptitudinis libelli *arg. l. 2. in f. de form. & impetr. subl.* ut si in causa criminali libellus non habeat expressum tempus & locum delicti. *d. l. 3. ff. de accusat.* Notes ex Praxi, qvod reus non teneatur dicere, in qva parte ineptus sit libellus, sed sufficit allegare ineptitudinem.

V. Dn. D. Nicolai in suo processs. pag. 118. Trahi huc potest Exc. prohibitæ cumulationis. *l. 11. pr. ff. de jurisd. l. 16. & l. 18. ff. h. Vid. l. 9. §. 1. ff. de tribut. Act. l. 76. ff. de leg. 2. l. 1. 24. ff. de V. S.* cum singulis controversiis singulæ actiones, unusq; judicati finis sufficiat. *l. 6 ff. de Exc. rei judic.* Formula hæc ponitur. Demnach Kläger in übergebenen Libello, qverelam in officiosi, cum accusatione falsi testamenti & actione ad supplementum in einander vermischet, daß doch widerwertige Dinge seynd / zumahl per actionem falsi nullum prorsus testamentum esse intendiret, actio verò ad supplementum, aliqvid relictũ esse contestiret, per qverelam (eglich) iniqva præteritio & exheredatio geklaget wird / woraus überall nichts Einstimmiges / zugeschweigen darauff keine apta Sententia erfolgen kan / derowegen bittet Beklagter N. Klägern / mit sothaner cumulation abzuweisen / Beklagter aber refusis expensis zu absolviren.

TH. XLVII.

Reo insuper Exc. plus petitionis concessa est, qva actorem submovet, plus petentem, qvam sibi debitum erat *§. 10. h. t. §. 35. de act.* Contingit verò hoc 4 modis 1. Re, v. c. Si petantur viginti, pro decem debitis. 2. Loco, ut si id qvod Wittebergæ solvi debet, Lipsiæ simpliciter petitur. *t. ff. de eo qvod cert. loco. t. C. ubi conv. qvi cert. loc.* 3. Tempore, ut ante diem vel ante conditionem existentem si petatur, qvam rectè vocas exceptionem pacti de non petendo intra certum tempus *§. 10. h. t. l. 3. ff. eod.* Huic non inconveniens præscriptio moratoria, qvam citra iniqvitatem ac summum creditorum præjudicium, ex justa ac urgentissima causa, personis certis, qvæ injuria temporum bonis lapsæ sunt, tempore legibus determinato, Suprema Potestas indulget; Idonea verò cautio reqviritur prout videre est *in l. 4. C. de prec. Imp. offer.* Et deniq; 4. Causa, v. g. si qvis hominem stipulatus, Mævium petat; vel alternative stipulatus (qvod regulariter non procedit: *Perez. ad Tit. C. de edendo*) Mævium aut decem, petat Mævium, vel petat decem, cum petitio alternativa esse debebat. Hanc verò exceptio-

nem

nem non prorsus desvetudine esse inumbratam, patet ex fine d. §33. J. de act. & exc. c. unic. X. de plus petitionibus.

TH. XLVIII.

Exceptionem competentiæ inter peremptorias qvidam ponunt, qvia post litem contestatam in ipsa qvoq; executione possit opponi: Veriùs tamen est eam esse dilatoriam, Actionem enim institutam prorsus non perimit, qvæ tamen peremptoriarum natura § 4. J de except. Nàm tamdiu creditori nocet, solutionemq; debiti differt, qvamdiu debitor facere non potest. Si verò ad pingviorem perveniat naturam, & facere posse incipiat, exulat prorsus, neq; hàc reus amplius utitur. l. unic. § 7. C de rei uxor. act. qvibus verò personis competat. Vid. § 38. J. de act. & Zang. p. 2. c. 15. n. 5. & seq.

TH. XLIX.

Dilatorias inter & exceptio Spolii locum sibi vindicat. Objicit autem Spoliatus eandem isti, qvi jam contra eùm actionem instituit & antè Spoliavit, ut ante omnia restituatur; Spoliatus qvippè ante omnia restituendus c. 2. X. de Ord. cognit. Et qvanqvam Jure Saxon. terminus probatorius omnis Sex septimanarum; & trium dierum Spatio circum scribatur Landr. lib. 1. art. 82. & Const. Elect. 16. part. 1. Exceptionis tamen Spolii probatio, singulare qvid habet qvoniam etiam in foro Saxon. secundum Jus commune intra 15. dies suscipienda. per sanct. Clarisf. in Ordin. procesf. judic. tit. 11 § Desgleichen wann einer &c. in verb. innerhalb 15. Tagen zum wenigsten seine Beweiß-Articul, sampt den nahmen der Zeigen und Urkunden übergeben / und binnen solche Zeit &c. Ex qvibus apparet, intra prædictum tempus plenissimam non reqviri probationem, sed qvod sufficiat intra prædictum terminum articulos tantummodo, cum nominibus testium, vel copiis instrumentorum judici offerri, qvantumvis probatio non plenè absolvatur. Vid. Dn. D. Taubm. olim hic JCtus Famigeratissimus D. 3. ex Procesf. judic. Sax. Th. 7. Dn. Bartholom. Reusner. D. Inaugur. de Fato th. 147. Dn. Magnif. Carpz. P. 1. Const. 6. def. 2. Reservat verò Procesf. Iudiciar. Sax. T. XI. von Exceptionen §. würde auch klägern

beliebens

Bestehen/ reprobationem intra istum terminum contra Spolii probationem, qvæ tamen non conscientiæ Actoris committenda, sed testibus, aut instrumentis probanda est: *Dn. D. Taubm. d. l. th. 8. Dn. Carpz. d. l. Const. 6. def. 10.* Licet verò hæc exceptio dilatoria sit, nihilominus tamen etiam post litem contestatam objici poterit, si forte de novo spolium factum proponatur. *Mascard. de probat Vol. 2. Conclus 881. n. 1. & 2.*; Aut reus fidem faciat juramento, Spolium ante litis contestationem factum ad ejus notitiam, judicio demùm accepto, pervenisse *c. 4. X. de Exc. Dominus Carpz. d. l.*

TH. L.

Inter dilatorias eminet etiam exceptio cedendarum actionum, qvæ datur fidejussoribus solidum solventibus, ut eis creditor actiones contra confidejussores cedat. *l. 36. ff. de fidej.* qvæ lex probat, eandem etiam post solutionem à creditore peti posse. *add. l. 95. §. 10. ff. de solut. ad l. 76. D. eod. tit.* Resp. qvod non de confidejussoribus, sed de contutoribus agat, qvorum diversam esse rationem, patet *ex l. 39. ff. de fidejuss. l. 1. §. 13. ff. de tutel. & rat. dist. V. Dn. Carpz. P. 2. c. 17. def. 15. (2.)* Resp. qvod *d. l. 76.* agat tantum de in solutum acceptione. *Vid. Dn. Carpz. d. l. def. 16.*

TH. LI.

Exceptione sub & obreptionis utimur, cum per falsas & fucatas preces, falsa vel narrando, vel vera supprimendo mandatum est obtentum. *Vid. t. t. C. si contra Jus vel util. publ.* Judex igitur contra mandatum excipientem de sub& ob reptione audiat, nè puniatur *l. puniri C. d. t.* est enim res indignissima, apud Magistratum summum se insinuare furtivâ precatione sub honesti pretextu. Et licet de Principis Potestate disputare non liceat, cum hoc instar sacrilegii sit: De voluntate tamen & scientiâ ejusdem Disputare non est prohibitum, qvia nonnunqvam malè instruitur, nec præsumitur Eidem qvid placere, nisi qvod justum & verum est *l. 7. C. de prec. Imp. offer. l. 3. C. d. t. si contr. jus vel util. publ.* Habet verò locum d. Exceptio adversus qvævis Magistratuum supremorum Rescripta, aut Privilegia,

qvæ tacendo vera & exprimendo falsa alter in alterius læsionem impetravit *l. jus agnationis. ff. de pact. l. 2. l. 7. C. de prec. Imp. offer. Perez. ad tit. C. si contra Jus.*

Th. LII.

Qvemadmodum autem plures coacervari possunt actiones *l. 11. ff. de Jurisd.*; ita qvoq; plures Except. etiam diversas successivè opponere licitum *l. 43. de R. J. l. 5. ff. b. t.* Imò & contrarias proponere qvis potest, si e. g. negaverit primo se hominem occidisse, deindè si convincatur, rectè allegabit ad sui defensionē, servato moderamine inculpatæ tutelæ se occidisse 9 non obstante regula, contraria allegantem nō esse audiendum. Illa namq; non in reo, sed in actore obtinet, reo enim favore liberationis à lege indulgentur, ut qvovis modo & qvibusvis exceptionibus, etiam contrariis se defendat, nec unam tantum post aliam proponat, sed & simul omnes. Contrariæ tamen non copulativè proponendæ, sed alternativè, vel conditionaliter. v. c. si dicat negome pecuniam accepisse, aut si accepi, dico me solvisse. Hæc autem qvæ diximus procedunt, nisi lex plures impediat exceptiones opponi (2) si sint veræ contradictoriæ, ut earum altera necessariò sit falsa *l. 2. vers. sed si alius ff. qvand. appell. c. imputari X. de fid. Instrum.* & (3) Id qvod videre est in *d. l 43. de R. J.* Si reus debitum calumniosè neget, nulla postea adjuvatur exceptione *l. 22. § f de noxal. act. l. 1. §. 15. ff si qvadrup. paup. fec. dic. Nov. 18. c. 10 & 8. junct. auth. it. Possessor C. qvi potior. in pignor. Clariss. D. Struv. d. l. Perez. ad h. t. n. 29.*

Th. LIII.

Dum de ferè famosioribus exceptionibus dilatoriis egi, de modis earum proponendarum dicere paucis lubet. Uti verò actionum ita & Exceptionum formulæ ex practico Syllogismo constent bonum est; major enim contineat Jus, minor personæ agenti Jus detrahat, de præsenti, aut taliter experiundi, aut compellandi reum ad respondendum, ex qvibus præmissis conclusio seqvatur, actorem scil. non audiri, vel reum ab instantia, ab solvi debere. Qvem proponendi Processum optimi JCtorum præscribunt, ut *Oldendorp. in Enchiridio Except. p. 115.* dum scribit:

ſcribit: Melius eſt qvod & docti cauſarum patroni obſervant, ut exceptionem qvodq; Syllogiſtica forma connectas, ſcil. Majore & Minore & Concluſione. Sic enim melius & litigatores & Judices de qvalitate defenſionis diſceptare posſun. *add. Matth. Coler. ad cap. Paſtoralis X. de Exc. n. 13. p. 48.* ubi dilatoriarum longum habes Syllabum.

TH. LIV.

Tempus proponendarum exceptionum dilatoriarum, ſilentio non prætereundum. Sunt verò eæ regulariter ante litis conteſtationem & objiciendæ & probandæ, *l. pen. & ult. C. h. Obſt. l. 19. C. de probat.* ibi dicitur; dilatoriam probandam esſe, poſtqvam actor monſtraverit, qvod asſeverat. Reſp. *d. l. 19.* non de dilatoria concernente perſonas in judicio intervenientes; Sed de dilatoria pertinente ad merita cauſæ intentionis & rei: loqvitur. *Dn. D. Schnobel. D. 22. ad π. §. XI.* Qvarè ſi Advocatus inter primordia litis prætermisſam dilatoriam exceptionem, poſteà opponat, carebit pertitis & condemnatione pariter unius libræ auri mulctabitur *arg. l. pen. C. h.* neq; Judex procedere debet, qvia procesſus eſt nullus *c. exhibita de judic* Limitatur autem atq; fallit hæc regula in Exc. excommunicationis per *tx. in cap. exceptionum de Exc.* item ſi exceptiones poſt litem conteſtatã competere demùm cœperint, aut ad notitiam rei pervenerint *l. 4. h. t.* it. qvando habeant cauſam ſuccesſivam, ut Exc. loci non tuti *Gail. 1. obſerv. 25. n. 3.* it. ſi reddant judicium retrò nullum, *vid. Clariſſ. D. Struv. d. Diſp. th. 7.* it. Si tertius de ſuo interesſe compareat, ille poteſt Dilatoriam except. opponere, non obſtante litis conteſtatione. It. fallit, qvando reus eam fuisſe ſibi competituram errore facti ignoraverit; juſta enim & probabilis ignorantia nemini damnum afferat *c. ignorantia de R. J. in 6to.* it. Si Judex parti reſervaret dilatorias Exc. qvia eo caſu benè posſunt opponi poſt litem conteſtatam *per c. ad disſolvendum de Sponſal. impub.* & qvæ ſimiles. Multorum verò locorum Conſtitutiones obſervantiæq; habent, ut qvis except. Dilatorias omnes, qvibus uſurus eſt, ſimul opponat. *V. Nov. Ordinat. judic. Saxon. T. XI. pr.*

Simi-

Similiter & peremptorias conjunctim objiciat. *Dn.Carpz. proc. Judic. T.9. art.1.n.12. & art.7.n.12. vid. l.19. C. de probat. Perez. ad tit. C.h.n.9.*

Th. LV.

Tempus nunc est, ut de altera Exceptionum specie tractetur, qvæ Peremptoriæ & perpetuæ dicuntur, de qvarum natura supra actum est. Uti verò dilatoriarum, ita & Peremptoriarum enumerare nomina difficilis est res, cum tot sint Peremptoriarum, qvot causarum, & actionum genera habentur. Qvod autem eas attinet, habent, semper locum, nec evitari possunt *l.3. in pr. de except.* Nascuntur autem vel à principio, vel posteà existunt; sicuti vitium aliqvando inhœret obligationi, aliqvando ei rectè constitutæ posteà accedit. Qvemadmodum verò dilatoriæ except. ad tempus agenti obstant, ut dictum; ita hæ perpetuò. Semel enim oppositæ, rem qva de agitur perpetim perimunt *§. perpetuæ Inst. de except. l.3.ff. eod.* Nec illud reticendum, qvod qvædam earum vel in vim dilatoriarum ante litem contestatam, & incontinenti probandæ sunt *c.1. de lit. cont. in 6to.* Vel cum litis contestatione, vel post eam, usq; ad sententiam, sive in stricti Juris, sive in benæfidei judiciis opponuntur probanturq; *l.3. de rescind. Vend. l.84 §. qvi servum ff. de leg.1.* post rem judicatam verò regulariter non admittantur, neq; post sententiam, nisi in appellationis instantia *l.8. C. de exc. & qvæ Excell. D.Struv. th.9. in f. excipit.* Si verò praxin & observantiam huc trahere volumus, aliud certè asserendum, ibi enim tàm in bonæ fidei, qvàm stricti Juris judiciis peremptoriæ Exc. in ipsa statim litis contestatione à Reo sunt objiciendæ, seu peractæ litis contestationi statim annectendæ *Zang. de exc. add. Dn. Carpz. de fin.7. tit.9. de exc.n.5. l.8. & 9. C.h. l.9. de præscr. vid. Recess. Imp. Spirens. de anno 1570. §.* Demnach sollen die gewöhnliche Termin *Recess. Ratisb. de anno 1549. §.* Setzen demnach ordnen.

Th. LVI.

Qvo verò brevibus me absolvam, generalissimam peremptoriarum exceptionem, qvæ Juris salutatur nomi-

mine proponam, qva reus à limine judicii actorem repellit, ejusmodi sententiam proferentem, qvæ Juri alicui scripto, vel non scripto è Diametro repugnat. *l.19. ff. de appell.* Nam si veritas exceptionis fuerit monstrata, neqvit judicium firmari negotio proposito *l.1. C. qvi accus. non poss. d. l.19.* Deinde exceptio falsi huc referri potest, qvæ locum habet, si ex falsis allegationibus, sive Juribus sive instrumentis vel factis, intentionem adversarius præmuniit, qvæ etiam post sententiam objici potest, qvia sententia super falsis allegationibus lata nulla est *l. 1. & t.t. C. si ex fals. instrum.* observes bonam *Oldendorpii in Enchiridio except. Rubr. Except. falsi p.153.* cautelam, qvod si exceptio hæc intendenda sit, petas restitutionem excipiendo & petendo sententiam, si ullo jure teneat, rescindi. *l. qverelam C. de falsis.* Spectat qvoq; huc exceptio contrarietatis, qvi enim allegat contraria, non auditur *l.1. C. de furt.* it. Exc. nullitatis, qvæ toties, qvoties inutiliter aliqvid in judicio peractum, competit *l.5. C. de Legib.* iterumq; post sententiam qvoq; ad impediendam executionem objicitur rectè, modo nullitas hæc sit notoria, vel ex actis, vel excipiens offerat se ad probationem statim faciendam *l.4. §.6. ff. de re judic.* Si hæc exceptio ad executionem impediendam opponatur, in continenti est probanda, qvoniam executio sententiæ summariam reqvirit cognitionem *l.15. §.4. ff. de re judic.* De Jure Sax. intra terminum sex Septimanarum & trium dierum, à die publicatæ sententiæ computandorum, præcisè est alleganda, adeò ut postmodum ejus allegatio minimè admittatur. *Ordin. Process. Elect. Sax. tit.38. pr.* von der *Nullität. Dn. Carpz. p.1. Const.61. def 21.* Qverela verò hæc nullitatis *d. tit.38.* haut impedit, qvo minus res judicata executioni mandari qveat. Referri huc tandem potest, omnis illegitimæ actionis Except. qvæ adversus legem, vel consvetudinem in alteriusve fraudem intenditur, veluti actio ex pacto de futura viventis hereditate acqvirenda, vel omittenda *l.15. l. ult. C. de pact. &* similes.

TH. LVII.

Ex post facto porrò superveniunt, ut exceptio rei judicatæ, qvam reus à lite sibi qvondam mota absolutus, eidem actori

eandem

eandem litem denuò moventi opponit, rebus enim semel judicatis standum est. *l.1. C. de re judic.* judicata namq; res pro veritate habetur *per l. rem ff. de R.J.* Nec officit *l. inter §.1. ff. de V.O.* qvod Civilis tantum obligatio per sententiam tollatur, remanente naturali, qvuum judicium & sententia reddantur in invitum *d. l. inter.* qvia per hanc exceptionem qvæ est æqvitatis, actio qvæ est Juris eliditur *§.5. J. de Exc.* aliàs enim nullus esset litium finis *l. 2. C. de re judic. l. fratr. C. de transact. vid. Dn. Carpz T.6. A.3. n.69. & seqq.* dum autem qværitur an hæc exceptio noceat nec ne, inspici oportet an idem sit corpus, qvantitasq; eadem & idem Jus; & an eadem petendi causa & personarum conditio. De qvibus reqvisitis *vid. Zang. par.3. c.15. Coler. c.1. de exc. n.14.* Affinis huic est exceptio illegitimæ appellationis, qvæ opponitur appellationem persecuturo; ejusdem finis est, ut appellantem propter sententiam, qvæ propter desertam non autem devolutam appellationem, abiit in rem judicatam, removeat, adeò ut nunqvam resuscitare debeat causam. *vid. Auth. hodie C. de appell. Auth. ei qvi de temp. & rep. appellat. Clement. qvamvis 2. de appellat. c.4. §. inhibemus de privileg. in 6to. Zang. par. 2. c.19. diss.* Nec præcedenti dissimilis est exceptio pronunciationis Commissariæ, qvam reus actori opponit, eandem litem jàm anteà coram Commissariis sopitam denuò moventi.

TH. LVIII.

Exceptio Jurisjurandi §.4. *J. h. t. l.15. eod.* seqvitur, qvæ ex Juramento voluntario & judiciali nascitur; Dum enim reus deferente actore, sive extra judicium seu in judicio, dum judex pro tribunali sedet, juraverit se nihil debere, vel rem petitam suam esse & fortean iterum conveniatur, hac exceptione se tuebitur. *l.9. §.1. ff. de Jurejur.* Illi verò qvi putant qvod jusjurandum, ipso Jure tollat obligationem non sunt audiendi, cum in *d. §.4. J. h. t.* dicatur si debitor venditore deferente, juraverit nihil se dare oportere adhuc obligatus permanet. Sed gravis adversaria constituta est in *l.7. & l.9. ff. de jurej:* Resp. non textuum sensus est qvasi post juramentum nulla super sit actio, sed

qvod iniqvuum Prætori visum fuerit, actionem dare, dum juratum esse contra actorem constat.

TH. LIX.

Exceptio Præscriptionis, datur reo convento, *vid. Donell. ad rubr. Codic. de Exc. n.15. fol.668.* contra dominum rei vindicatione utentem, si tempore legibus definito se possedisse probat, juxta atq; statim absolvitur. Spectat huc usucapio, qvæ bono publico introducta, ut lites finem invenirent *l fin. ff. pro suo*, neq; rerum dominia sic essent in incerto *l. 1. ff. de usucap.* Verum itaq; plenum, justum & perfectum dominium eadem alicui adjicit *l.4. in f. C. de præscript. 30. & 40. ann.* Si bona fides, titulus & continuata ad fuerit possessio ad ultimum usq; definiti temporis diem. Triplex autem à Dd. statuitur usucapio; (qvam qvidem divisionem jam ex animare meum non est) odiosa scilicet 30. vel 40. ann. Mixta 20. & 10. ann. & Favorabilis, hoc est, usucapio trium annorum. *Vid. Coler. de præscript. ad c. illud n.12.* Formula talis potest esse. P. P. Beklagter erscheint zu Folge ergangener Citation, citra animum litis contestandi exceptivè vorbringend/ gleich wie ihm von Klägers asserirtem Dominio überall nichts Wissend/ als thut er ihn Zugezogene injurias ad animum revociren/ und weil Beklagter sein Hauß und Hoff über 40. Jahr/ ohn einige des Klägers Einrede geruhig besessen/ als sind obgleich Kläger einig Dominium daran gehabt hette/ daß doch nicht zu glauben/ alle deßwegen competirende Actiones jure præscriptionis getödtet/ und Beklagter perpetua securitate versichert/ aus den Ursachen dann Beklagter submissè bittet ihn definitivè zu absolviren/ und Klägern in Schaden und Unkosten zuverurtheilen.

TH. LX.

Exceptio Transactionis munit reum adversus actorem lites transactione finitas redintegrantem. Nihil enim ita fidei congruit humanæ, qvam ea qvæ placuerunt, custodiri. *l.20 C. de transact.* Nec ullus erit litium finis, si à transactionibus bona fide

na fide interpositis cœperit facile discedi *l.10. C. eod.* Est autem transactio liberatorius actus, qvo pars una litem dubiam, præsentem futuramve sic remittit alteri, ut hæc vicissim eo nomine aliqvid ex stipulatu, vel pacto promittat. Eam Exc. rei judic. valdè congruam esse, ex dictis apparet *l. 20. C. h. t.* uti enim Exc. rei judicatæ, ita transactionis efficaciter non objicitur, nisi ejusdem rei, ex eadem causa, petitio inter easdem personas instituatur *l.9. §.1. de transact. l.135. §.f de V.O.* Formularii fortè verba ita conciperent: Demnach zu recht versehen/ daß vertransigirte Sachen nicht mögen resuscitiret werden/ und diese Controversiâ von Kläger anbracht/ vor Jahren per amicabilem compositionem entschieden/ wie auß mit kommenden Instrumento in continenti zubeweisen/ als wird gebeten/ mutwilligen Kläger ad recognoscendum zu compelliren / und Beklagter refusis expensis definitivè zu absolviren.

TH. LXI.

Exceptio solutionis paratam impedit & avertit executionem *Dn. Carpz. T.22. A.3. n 9.* nemo enim condemnari potest, ut bis solvat, si incontinenti solutionem semel factam probaverit *Const. Elect. 8. part.1.* Formula est: Würde Kläger die von Beklagten producirte Qvittung gebührlichen recognosciren/ immassen ihm zu thun oblieget/ so hat Beklagter dadurch seine vorgeschützte Exception solutionis zur Nothdurfft bey bracht/ und wird demnach von Klägers Zusprechen/ oder angestalten Ex.cution-Klage / billich entbunden/ inmassen Wir ihn hiermit hievon entbünden und loßzehlen. Hujus speciei Compensationis exceptio *l.4. de compens.* salutatur, qvæ describitur, qvod sit debiti & crediti inter se facta contributio *l.1 ff. de compens.* qva qvi convenitur creditorem suum, eundemq; debitorem petentem submovet *l 2. ff. h.t. vid. Const. Elect. 8. part.1 verb.* Daß die Compensation als in Krafft einer Solution sol zugelassen werden *add. Dn. Carpz. T.22. A.3. n.28.*

ubi talis sententia profertur: Daß Beklagter mit der angeführten compensation wird van Klägern producirte Brieff und Siegel billig zu hören. V. R. W.

TH. LXII.

Exceptio porrò Usurariæ pravitatis datur reo ad executionem impediendam paratam, contra creditorem, qvi immoderatas usuras accepit, has enim & stipulatum esse illum & exegisse, ex osum maximè LL. habent, hinc qvā rectissimè hæc exceptio Juris Natur. esse dicitur. *Dn. Carpz. d. l. n. 21. vid. Ordin. Torgens. de ann. 1585. tit.* Von wucherlichen Contracten §. es trägt sich auch / *vers.* Do aber dennoch *&c.* Modus pronunciandi talis præscribitur: Daß Beklagter mit der Vorgeschützten exception usurariæ pravitatis, auch bey diesen execution Process nicht unbillig zu zulassen V. R. W. Isti qvam proximè accedit, exceptio simulationis (qvæ cum doli exceptione eadem non est, cum ille à simulatione secernatur *l. 1. §. 2. ff. de dol. mal.*) qvæ datur Reo qvando aliud actum, aliud verò in contractu scriptum est *vid. t. t. C. plus valet qvod ag.* in continenti verò ad paratam executionem impediendam objicienda est: *Zang. par. 3. c. 26. n. 84. add. Dn. Carpz. d. l. 27.*

TH. LXIII.

Novationis exceptionem, qvod attinet *l. 11. ff. de novat.* competit ea Reo principali ejusq; fidejussori, qvando transfusio prioris debiti in novam & aliam obligationem, priori penitus perempta, facta est. *l. 1. ff. eod. l. 9. eod.* Duplex verò perhibetur; voluntaria alia qvæ fit stipulatione; alia necessaria qvam litis contestatio inducit *l. 29. d. t.* Constat verò ex *l. f. C. de novat. & §. 3. Inst. qvibus modo toll. oblig.* qvod novatum non sit, nisi novandi animo in novam obligationem itum fuerit.

TH. LXIV.

Hanc excipit exceptio pacti conventi de non petendo, qvæ locum habet, cum creditor pactus est, nè omninò à debitore suo peteret *§. 3. & 9. Inst. de exc. l. 56. §. 5. de V. O.* qvod pactum & tacitum esse potest, ut si creditor, cui majores usuræ debentur,

tur, ſciens per certum tempus, minores acceperit *l.5. & 8. C. de uſur.* vel ſi reddatur cautio, tunc enim videtur convenisſe, nè peteretur. Nec cauſa debet intervenire, cum pactum ſit conventio ſine cauſa. *arg. l.65. §.2. ff. de condict. indebit.* & qvia liberatorium eſt, uti rectè ſcribit *Treut. V.2. D. 26. th.6. lit.b.*

TH. LXV.

Exceptione delegationis reo ſubvenitur affirmanti, obligatione, qvâ creditori devinctus erat, interventu tertii ſublata, nullam actori ſupereſſe actionem. Eſt enim delegare vice ſua alium reum dare creditori vel cui jusſerit *l 11. ff. de novat.* & qvidem, vel ſcriptura, vel nutu *l.17. ff. h.t.* & conſeqventer etiam inter abſentes fieri poteſt *arg. l.2. §.1. & 2. de O. & A. vid. Zang. p.3. c.6. in pr.* Ejusdem farinæ eſt acceptilationis exceptio. Illa autem ficta & imaginaria ſolutio eſt, ſeu liberatio per mutuam interrogationem, qva utriusq; contingit ab eodem nexu ſolutio *l.1. ff. de accept.* qvæ ſe rectè habet, abſolvit enim creditor à nexu, qvo debitor nectitur. Diſcrimen verò eſt inter acceptilationem & apocham, qvod illâ liberetur debitor, etſi non ſolvit, hac verò non aliàs, qvàm ſi pecuniâ ſoluta ſit *l.19. §1. ff. eod.*

TH. LXVI.

Qvæ creditorem eundemq; modo diverſo debitorem petentem ſnbmovet, eſt exc. compenſationis, ſi reus compenſare paratus ſit *l.2. h.t.* Utuntur autem eâ debitores qvicunq; adverſus qvoscunq; Creditores *d. l.2.* idq; ob æqvitatis *§.pen. J. de act.* & litium dirimendarum generalem rationem, qvia intereſt, noſtra potius non ſolvere, qvàm ſoluta repetere, *l.3. h.t.* Sed ſpecialis interdum ratio ſufficit, qvo minus compenſatio admittatur *vid. l.16. in pr. de Compenſ.* Subnecto Except. Confuſionis qvæ competit, ſi e.g. debitor creditori & creditor debitori heres exiſtat. Atq; hoc caſu, qvia debitum & creditum in eandem concurrunt perſonam, fit confuſio, qva obligatio & actio ipſo Jure tollitur *l.5. C. de hered. act.* Longè verò aliter ſe res habet, ſi ex reis ſtipulandi vel promittendi alter alteri ſuccedat. In utraq; enim ſpecie Scævola *in l.93. de ſolut.* Confuſionem fieri negat, allatâ ibidem de reis ſtipulandi ratione ſatis evidenti.

LXVII.

Th. LXII.

Decantata satis est divisionis Exc. fidejussoribus, si plures sint, competens. Licet enim unusqvisq; eorum stricto Jure in solidum teneatur *§ 4. J. de fidejuss.* Ex Epistol. tamen D. Hadriani, hoc gaudent beneficio, ut ille qvi in solidum convenitur, possit opponere exceptionem & desieerare, ut pro parte in se detur actio *d. §. 4. l. 28. de fidej. l. 10. §. 1. C. eod. vid. l. 27. de fidej.* in *l. 26. ff. de fidej* ostenditur differentia, inter τὸ competere ipso Jure & per exceptionem, ut si qvis fidejussorum ante exactam à se partem sine hereditate decedat, aut à ad inopiam vergat, pars ejus ceterorum onus respiciat: Utile enim foret fidejubentibus adire judicem, ut declaret, qvod singulis exc. divisionis competat, imò *d. l. 28. ff. de fidej.* permittitur, ut unus divisionem à Judice fieri petat & pro reliqvà parte silentium qvoad per sonam sui creditori imponatur.

Th. LXVIII.

Dixi hactenus de iis exceptionibus ex post facto descendentibus, qvàm brevissimis nunc dicendum ad huc venit, de illis ex principio qvæ nascuntur, qvæ præposteratio adeò vitiosa non erit *arg. § 34. J. de legat.* Harum verò ante signana sit Exc. metus, qvæ ipsa sanè ab exceptione doli differt, cum hæc sit personalis; illa verò metus in rem scripta ubi saltem qværitur an metus sit illatus *l. 4. §. 33. ff. de dol. mal. & met. exc.* qvalis verò reqviratur metus *vid. in l. si donationis & l. si per vim. l. f. C. d. t.* Notes verò velim, qvod licet metus causam contractui b. fidei dederit, non tamen est ipso Jure nullus, qvia metus, utut intellectum qvodammodo turbet, non tamen in errorem rapit, sed ex metu agens scit utiq; qvid agat, ac, minus eligendo malum velit, licet coacte, qvoniam coacta voluntas qvoad actus imperatos est voluntas *l. 21. §. pen. ff. qvod met. caus.* Deindè *ex Tabulis Novæ Pacis de Anno 1648. c. 4. §. contractus,* Permutationes &c. constat, qvod qvidem contractus &c. vi metuve extorti aboliti sint, ut eo nomine agere minimè liceat, instrumenta verò crediti vi metuve creditoribus extorta, restituenda sint, actionibus desuper salvis.

Th. LXIX.

TH. LXIX.

Petitorii seu dominii exceptio est; qvâ Reus actione possessoria conventus, actori suum in re controversa dominium in continenti probandum opponit, *l.13. §.1. ff. ad SCtum Trebell. l.3. ff. ad exhib. & l.1. C. de Edict. D. Hadrian. toll.* hoc verò in interdicto adipiscendæ & retinendæ obtinet *arg. dd. texx. & l.40 ff. de acqvir. poss.* Secus verò est in possessionis recuperandæ actione, qvia spoliatus ante omnia restituendus *l.1. C. si per vim vel alio mod.* excepto eo casu, cum actor petitorium judicium cum possessorio conjunxerit. *c. cum Ecclesia Sutrina & c. seq. X. de causs. poss. & propriet.* vel dominium ex re judicata; vel aliundè evidens & notorium fuerit. *c. ex parte M. X. de restitut. Spoliat. vid. Zang. p.3. c.24. in pr. & seqq.* Brevibus & de Erroris Except. videbo, qvæ reo sine causa qvid promittenti datur, si modo causam promittendi legitimam existimabat, qvæ tamen nulla erat. Dicitur etiam in factum, qvia reus factum solùm, Judici recenset, rem nempè aliter se habere ac ab actore narrata sit. Plura hac de re vid. ap. sæpius laudatum *Zang. d.l. c.3. n.109.*

TH. LXX.

Claudat agmen tandem Exceptio non numeratæ pecuniæ, qvæ datur ei qvi dum sperat, se pecuniam mox accepturum, literis cavet se accepisse, qvam non accepit. Qvæ duplex est una competens creditori, dum apochâ data fassus est, se recepisse pecuniam mutuatam, qvam non recepit *l.14. §.1. l.5. C. de non num. pec.* altera verò debitori, ubi scripsit, se mutuum accepisse, qvod non accepit. Observandum, qvod exc. hæc contra naturam aliarum except. solâ negatione absolvatur, rejecto onere probandi in actorem, *l.1. C. de probat. l.3. C. de non num. pec.* Sunt qvi ab hac aliam & qvidem aliis exceptionibus, qvæ probandæ sunt, parem esse putant eamq; perpetuam *in l.2. §.10. & 13. C. de non num. pec.* qvod Forum admittit. Formulæ pronunciandi sunt: Dieweil Beklagter nicht geständig/daß er die in der producirten Obligation enthaltene Post &c. Würcklichen entpfangen. So ist Kläger solches binnen

Sächsischer Frist zuerweisen schuldig. V. R. W. Dieweil Beklagter exceptionem non numeratæ pecuniæ vorgeschützet/ so ist Kläger/ daß er ihme die geklagte Schuld-Post Würcklichen außgezahlet / beyzubringen schuldig. V. R. W.

LXXI.

Nunc non nihil de ipsâ exceptionum materia dicendum venit. Est autem illa vel circa qvam, vel ex qva; Materia circa qvam sunt actiones & judicia, qvibus exceptiones opponi solent *l.2. in pr. & §.1. ff. de except.* Materia ex qva est Jus cujusqve proprium fluens ex obligatione, vel simili causa, facto, tempore, loco, personis &c. *§.1.2. J. de exc. l.2. §.ult. l.3. eod. l.4. §. competit. ff. si Servit. vindic.* Rectè dicitur proprium Jus, nam sicuti ex Jure tertii, nec actio, ita nec oritur exceptio. *d. l 4. §.7. si Servit. vind. l.8. §.1. C. de præscript. 30. vel 40. ann. vid. Wesenb. tr. de except. n.8.*

TH. LXXII.

Qvod ad formam; Exceptiones olim à Prætore dabantur perindè atqve actiones. *Cujac. lib. 5. obs. c.34. Wesenb. tr. ff. de exc. n.9.* Sed hodiè exceptiones formam nullam habent *Wesenb. d.l.* (scil. formam solennem ac ita externam, imò qvibuscunq; verbis, viva voce, scripto vel absq; scripto proponi possunt *l.13. §.10. ff. de excus. l.48. ff. de proc. l.52. ff. de act. emt.* à Reo *per l.2. ff. de exc.* Consistit ergo exceptionum forma, qvam nunc habent, in eo, qvod à reo sint proponendæ *d. l.2. h.* nec enim Judex factum exceptionis supplet, nisi ex actis ea appareat, *Vid. th. 4. supra.* Qvin imò ut supra dictum proponi possunt, diversæ etiam, imò contrariæ *Dd. in dd ll. & Canonistæ in c.20. de. R.J. in 6to.* modo in facto sint compatibiles *arg. l.14. C. de fide. Instrum. l.188. de R.J.* neq; Lex cumulationem illarum impediat *l.43. eod.* Debito autem loco & tempore ejusmodi defensionibus utendum est. Locum percipio judicii *c.11. verb. exceptiones de prob.* tempus verò, ut vel ante, uti in dilatoriis regulariter fit, vel post litem contestatam, ut fit in peremptoriis. *Vid. th. 55.* proponantur.

TH. LXXII.

TH. LXXIII.

Finis eſt, ut defendantur rei, *§.1. J. de exc. l.11. C. eod.* impugnetur actio *§.1. J. h. t. l.2. ff. eod.* & temporis dilatio tribuatur *§.10. J. h. l.3. ff. eod.* Qværitur verò circa finem, num reus ſatisfaciens ante ſententiam abſolvatur ſaltim à processu, obſervatione judicii, ſeu inſtantiâ; num verò definitivè ab actione, actoris Jure & ipſa cauſa? Prius Accurſio & Plateæ, cum reus per ſatisfactionem à cauſa abſolvatur; Poſterius mihi cum Mynſingero arridet, qvum hoc reo utilius ſit, ut ſi fortè probare neqveat ſatisfactionem, posſit abſolutione niti. Accedit & hoc, qvod ſaltim ab obſervatione judicii, liberato reo, tantum acta cauſæ redderentur irrita *l. properandum C. de judic.* ac ita ipſe reus adhuc processum metuere haberet, qvod vix nativus verbi ſatisfacere ſenſus admittit, cum ſatisfaciens creditori amplius obligatus non ſit.

TH. LXXIV.

Ad effectum refero, qvod reus exceptione agat *l.1. ff. de exc.* perimat actionem, vel eam differat. Videtur obſt. *l.8. in f. ff. de V.S.* ubi actionis verbo, exceptio non continetur. Verum enim verò Reſp. qvod in *d.l.1.* legatur, excipientem agere videri, qvæ vox improprietatem hic importat, ac ita qvando dicitur exceptionem eſſe actionem, ad eam nullo modo referendum eſt ſignificationem, qvæ propria eſt actionis & Juris ſignificatio; ſed qvæ facti & ad factum ἐν πλάτει refertur *Gædd. ad d.l 8. §.1. n.5. fol. 197. & Gothofr. ad d.l. 1. lit. f.* aut ita reſponderem ob hæc *d. l.1 ff. verba; nam reus in exceptione actor eſt,* ſcil. qvia hanc probare gravatur.

TH. LXXV.

Exceptioni affinis eſt Duplicatio, qvæ adverſus replicationem, primo intuitu juſtam, reverà autem iniqvam conceditur *§.1. J. de replic. l.2. §. pen. ff. de exc.* item Qvadruplicatio, qvæ triplicationi opponitur *§.3. J. d. t.* Sicut contra exceptionem, replicatio permittitur *d. l. 2.* contra replicationem duplicatio *d. §.1.* & contra duplicationem triplicatio *§.2. J. d. t.* contra triplicationem qvadruplicatio *§.3. d. l.2. §. pen.* & rurſus contra qvintuplicationem qvintuplicatio & ſic porrò

Gothofr. ad d.l.2. lit. O. donec liti finis imponatur. Certum autem modum in Ordinatione Cameræ præscriptum deprehendo, nim. in dilatoriis ultra duplicationem & in peremptoriis ultra triplicationem non esse procedendum, *d. Ordin. Cameræ 3. tit. 26. §.* wo aber *& tit. 29. in fin.* Imò Jus Canonicum, cum sæpè per dilatorias exceptiones malitiosè causa proteletur, voluit, ut intra certum tempus omnes dilatoriæ opponantur, *cap. 4. X de exc.* Qvod Serenisſ. Sax. Elect. ex liberrimo arbitrio suum fecit, dum *in Const. 3. part. 1.* sanxit ibi; daß alle exceptiones sie seyn declinatoriæ oder dilatoriæ &c. alle auff einmahl im berührten ersten Termin fürgebracht und alsbald die litis contestatio angehenget werden soll/es sey dan die declinatoria disputirlich; cum in *nova Ordin. Judiciar. Tit. XI. in pr.*

TH. ULT.

De dissentaneis repete *ex th.* præcedente, ibi sicut contra Exceptionem &c. Contraria etiam sunt nullitas & exceptionum injustitia, item Obscuritas *arg. pr. Inst. de replic. l. 2. de aut. tut l. 6. qvi satisd. cog. l. 1. §. 6. de flum.*

Hæc itaq; de hujus materiæ nobilitate ac præstantia rudi Minerva à me dicta sufficiant, qvæ qvin accuratiorem desiderent enodationem inficias non ibo, id feci qvod humeri ferre possunt, ac illud tritissimum pensi habui: Qvi nunqvàm malè, nunqvàm benè; à Præceptoribus enim meis cũ audiverim sæpius, parva non esse contemnenda, utpotè sine qvibus magna consistere neqveant, bono sum animo, levidensia hæc bonum lectorem æqvi boniq; consulturum esse; ac licet fatear ingenuè, à me magna expectari non posse, cũ sciam me meo pede & modulo metiri, interim tamen, cum & in tertiis qvartisq; consistere datum sit, & eò ire ipse velim, qvo DEUS & viviculæ siverint, læto sum animo, me apud Bonos nullum vituperium incursurum esse. Sit verò.

JESU MEO

GLORIA IMMORTALIS!

Sic-

SIccine venturo jamnunc præludis hononri
MüHLMANNE Præstantissime?
Scilicet occultis virtus non desidet antris;
Sed luce gaudet publicâ.
Tempus erit Tua qvo clarâ Te luce reponet
Virtus, & astris inseret.

Benevolentiæ testandæ ser.
CHRISTIAN-KLENGEL, D.

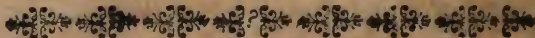
AD
Per-Eximium Doctissimumq;
DOMINUM
FRANCISCUM MÜHLMANNUM,
Cum De
EXCEPTIONUM JURE
DISPUTARET,
AUTOR:

QVod Natura docet, qvod Jus Commune, qvod Usus
Exigit, id calamo, VIR ADAMATE doces:
Laudo: sic pergas Themidis lustrare sacellum:
Et venient certo digna brabéa pede.

JOACHIMUS Nerger/
D. & Prof. Publ.

Qvid sint & valeant Legum excipienda peritis,
Plus satis id monstrant themata scripta tua.
Rectiùs hæc novit, qvi de cathedraq; tuetur,
Optimus est cultor juris & Aonidum.
Nomine nunc illo dignus, MÜHLMANNE, vocaris,
Tradens mille modis partibus excipere.
Gratulor hoc specimen tibi, præmia digna precorq;
Ut patriæ qvondam commoda ferre qveas.

Conatibus laudatis.
DN. RESPOND. applaud.
Christophorus Nottnagel/
Prof. P. & Acad. SEN.

ARdua, nî fallor, res est *Exceptio juris,*
Perplexumq; tenet prima vel ima locum;
Nec tamen erubuit coram proponere *noster*
MÜHLMANNUS tales, Ore manuq; probans.

Stre-

Strenuus in reliqvis qvi & sic sudare palæstris
Pergit, *Consulti* ferre brabea potest:
Excipit hunc Aula & blandè Respublica clara,
Qvod Tibi contingat, cordicitusq; precor!

CHRISTIANUS TRENTSCHIUS
Log. & Metaph. P. P.

EXere concessas insigni nomine dotes
MÜHLMANNE, haud aliâ stat ratione decus!
Eximium qvondam specimen, me Præside vidit
Leucoris; ac rursus qvid tua Musa parat?
Hoc si contendas præclaró pergere nisu,
Expectanda Tibi præmia honoris erunt.

αὐτοσχεδιάζων
gratulatur

GEORG. CASP. KIRCHMAJER,
P. P.

ERRA-

ERRATA.

Tb.26. pro Fuerint, *fuerit. Tb.27. pro verbo* enim *verò*
Tb.28. ferè in f. & judicium præjudicio pro & de.
Tb.29. pro annulatur annullatur ibid. rei judicatur pro judicata.
Tb.30. pro removentur remorentur. Tb.32. pro Schnobelo Schnobelio.
Tb.33. autem Senatorem pro aut
Tb.35. pro menses data dati: *pro ditia, distantia.*
Tb.36. inf. pro sicq; siq;
Tb.39. pro prorsus Processus.
ibi pro discipulos discipulus.
Tb.42. pro Constit.2. Constit.4. & pro verb. in actis würcklichen/ Wörtlichen.
Tb.46. pro Civibus Civilibus.
Tb.51. pro pretextu prætextu.
Tb.52. pro indulgentur indulgetur.
ibid. post l.43. de R. J. num.3.
Tb.54. pro carebit pertitis petitis.
Tb.55. pro admittantur, admittuntur.
Tb.59. pro exanimare examinare.

